

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Patricija Žalar

Politika boja proti dopingu na globalni ravni in v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Patricija Žalar

Mentorica: doc.dr. Simona Kustec Lipicer

Politika boja proti dopingu na globalni ravni in v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

...to je zate, Liam...

Spoštovana mentorica doc. dr. Simona Kustec Lipicer, hvala za vso strokovno pomoč, nasvete in hitro odzivnost. Zahvaljujem se tudi vsem, ki tako ali drugače delujejo na tem področju in so mi med nastajanjem tega dela pomagali ter si vzeli čas za intervjuje.

Hvala družini za vso podporo in razumevanje v času študija, za vse vzpodbudne besede in »brce v rit« pri pisanju diplomske naloge ter da niste izgubili upanja in mi pomagali dokončati začeto delo. Anže, hvala, da mi vedno stojiš ob strani in verjameš vame.

Patricija, 6. april 2009

POLITIKA BOJA PROTI DOPINGU NA GLOBALNI RAVNI IN V SLOVENIJI

V diplomskem delu smo raziskovali javno politiko, natančneje politiko boja proti dopingu. Pri tem smo izhajali iz koncepta javnopolitičnih omrežij, ki je v zadnjih desetletjih eden izmed najbolj razširjenih raziskovalnih pristopov v proučevanju odnosov med igralci, ki so vključeni v procese oblikovanja in izvajanja javnih politik. Teoretične razsežnosti strukturnega vidika javnopolitičnih omrežij prikazujemo na primeru analize odnosov znotraj politike boja proti dopingu na globalni in nacionalni ravni, primer Slovenije. Temeljno in osnovno vprašanje, na katerega smo želeli odgovoriti, je, ali omenjena politika sloni na načelu partnerstva in sodelovanja. Na globalni ravni je politika v osnovi zastavljena tako, da vključuje vse igralce, ki lahko kakorkoli pripomorejo k dosegu cilja – zagotoviti šport brez dopinga ter učinkovit program boja proti dopingu, zato smo v prvem delu predvidevali, da politika sloni na načelu partnerstva in sodelovanja vseh vpletenih igralcev, v drugem delu pa, da politika v Sloveniji, v nasprotju z globalno, ne sloni na omenjenem načelu vseh igralcev znotraj javnopolitičnega omrežja. Zaključki raziskave so naša predvidevanja potrdili z določenimi zadržki.

Ključne besede: javna politika, javnopolitični igralci, javnopolitično omrežje, partnerstvo in sodelovanje, politika boja proti dopingu

ANTI-DOPING POLICY AT THE GLOBAL LEVEL AND IN SLOVENIA

Public policy, more precisely anti-doping policy, is discussed in this undergraduate thesis. Our initial model was based on the concept of public policy network, which is one of the most widespread research approaches in the last decades, in observing relations among policy actors involved in the process of forming and implementing public policies. Theoretical dimensions of structural aspect of public policy networks are shown on an example of relation analysis within the framework of anti-doping policy at global and national level (in Slovenia). The fundamental question in our thesis is whether the mentioned policy is based on the principle of partnership and cooperation. At global level the policy is basically set in a way including all policy actors, who can in any way reach the goal – to ensure sport without doping and effective anti-doping programme. Therefore, in the first part we envisaged that the policy was based on the principle of partnership and cooperation of all involved policy actors. In the second part the policy in Slovenia, on the contrary to the global level, is not based on the principle of all involved policy actors within policy network. The conclusion of the research confirmed our foresight, although with certain questions.

Keywords: public policy, policy actors, policy network, partnership and cooperation, anti-doping policy

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	8
1.1 UVOD(nik)	8
1.2 CILJ(i) DIPLOMSKEGA DELA	9
1.3 HIPOTEZE	10
1.4 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	11
2 POJMOVNO-TEORETIČNA IZHODIŠČA	12
2.1 JAVNA POLITIKA	12
2.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI	13
2.3 OPREDELITEV KONCEPTA JAVNOPOLITIČNO OMREŽJE	14
2.3.1 Dimenzije javnopolitičnih omrežij	17
2.3.2 Tipologizacija javnopolitičnih omrežij	18
2.4 STRUKTURA JAVNOPOLITIČNEGA OMREŽJA	18
2.4.1 Narava odnosov med igralci in načelo partnerstva	20
2.4.2 Ravnotežje moči	22
2.4.3 Interes	24
3 GLOBALNA POLITIKA	25
4 GLOBALNA POLITIKA BOJA PROTI DOPINGU	26
4.1 NASTANEK IN RAZVOJ	27
4.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI IN RAZVOJ POLITIKE Z VIDIKA VLOG IN ODNOSOV	31
4.2.1 Svet Evrope	32
4.2.2 Svetovna agencija za boj proti dopingu (Wada)	34
4.2.3 Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO)	37
4.2.4 Mednarodni olimpijski in paraolimpijski komite, mednarodne športne zveze	37
4.2.5 Države	39
4.2.6 Nacionalni olimpijski in paraolimpijski komite, nacionalne panožne športne zveze	40

4.2.7 Regionalne in nacionalne antidoping organizacije	40
4.2.8 Športniki in spremljajoče osebe	41
4.2.9 Interpol	41
4.3 EVROPSKA UNIJA	43
4.4 ANALIZA ODNOSOV MED JAVNOPOLITIČNIMI IGRALCI, VPLETENIMI V PROBLEMATIKO	44
4.4.1 Centralni javnopolitični igralec	46
4.4.2 Moč v javnopolitičnem omrežju	47
4.4.3 Interesi javnopolitičnih igralcev	48
5 POLITIKA BOJA PROTI DOPINGU V SLOVENIJI	49
5.1 NASTANEK IN RAZVOJ	50
5.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI	53
5.2.1 Nacionalna antidoping komisija (NAK)	54
5.2.2 Olimpijski komite Sloveniji – Združenje športnih zvez (OKS–ZŠZ)	55
5.2.3 Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ)	56
5.2.4 Nacionalne panožne športne zveze	56
5.2.5 Športniki, spremljajoče osebe	57
5.3 ANALIZA ODNOSOV MED JAVNOPOLITIČNIMI IGRALCI, VPLETENIMI V PROBLEMATIKO	57
6 VELJAVNOST HIPOTEZ	68
7 SKLEP	71
8 LITERATURA	73
PRILOGE	81
PRILOGA A: VPRAŠANJA ZA INTERVJUJANCE	81
SEZNAM PREGLEDNIC IN SLIK	
Slika 2.1: Prikaz nekaj dejavnikov, ki (so)oblikujejo strukturo javno- političnega omrežja	19

Slika 2.2: Dejavniki moči, ki (so)oblikujejo moč javnopolitičnih igralcev	23
Slika 4.1: Ureditev vlog in odgovornosti številnih igralcev, vpletenih v globalni proces boja proti dopingu	32
Slika 4.2: Odnosi med vpletenimi igralci skozi čas	43
Preglednica 5.1: Finančna sredstva v EUR, namenjena boju proti dopingu v Sloveniji	52
Slika 5.2: Igralci, vpleteni v proces boja proti dopingu v Sloveniji	54

SEZNAM KRATIC

EU	Evropska unija
MOK	Mednarodni olimpijski komite
MPK	Mednarodni paraolimpijski komite
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
NAK	Nacionalna antidoping komisija
NAO	Nacionalne antidoping organizacije
NOK	Nacionalni olimpijski komiteji
NPK	Nacionalni paraolimpijski komiteji
NPS	Nacionalni program športa
OKS–ZŠZ	Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez
RAO	Regionalne antidoping organizacije
RS	Republika Slovenija
SE	Svet Evrope
SSŠ	Strokovni svet za šport
UNESCO	Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
WADA	Svetovna agencija za boj proti dopingu (World antidoping agency)
ZSpo	Zakon o športu

1 UVOD

1.1 UVOD(nik)

V središču pričujočega diplomskega dela je politika boja proti doping u na globalni ravni ter v Sloveniji. Ker me šport spremlja že celo moje življenje, je problematika dopinga v športu zame še posebej zanimiva. Na tem področju je bil predvsem v zadnjih letih storjen velik korak naprej, najprej na globalni ravni, v zadnjem času pa se aktivno dogajajo spremembe tudi v naši državi. Zato smo se odločili analizirati nastanek in razvoj politike boja proti doping u na obeh ravneh, saj, kot bomo videli v nadaljevanju, sta ti dve ravni medsebojno povezani, globalna politika postavlja okvirje, znotraj katerih morajo med drugimi delovati in jim slediti tudi države.

Odkar obstaja tekmovalni šport, so si športniki prizadevali, da bi dobili prednost pred drugimi, tudi s poseganjem po doping u, kar jih je naredilo močnejše in hitrejše. Problem se je iz leta v leto povečeval, pojavila se je tudi negativna stran dopinga, najskrajnejša oblika je izguba življenja, moralno pa je doping nepošten. Tako so se pojavila prizadevanja, da bi doping iz športa pregnali. Sprva so to nalogo prevzele športne organizacije, kasneje so se boju proti doping u pridružile tudi nekatere države in medvladne organizacije, predvsem v Evropi. Po letu 1998 pa so tako športna sfera kot države prišli do spoznanja, da je potreben skupen boj po enotnih pravilih. S tem namenom so ustanovili Svetovno antidopinško agencijo (WADA), ki naj bi koordinirala antidopinško politiko po vsem svetu in v ta boj vključila športne organizacije, državne institucije in zasebnike.

Slovenija navzven deluje kot nekakšna oaza miru, ki jo vsake toliko časa preseneti kakšen dopinški primer, vendar se tudi pri nas – navzlic temu, da v igri ni toliko denarja kot v športno najbolj razvitih državah – dogajajo prav vse stvari, ki vznemirjajo športni svet, zadnje čase pa čedalje bolj aktivno tudi politiko. Trenutno je Slovenija v obdobju, ko se dogajajo spremembe na tem področju, država je s spremenjenim *Kazenskim zakonikom* (2008) pokazala več interesa za to področje in tudi civilna družba dela korake naprej, sledi globalni politiki z namenom, da se odpravi doping ali kot ga mnogi imenujejo – zlo v športu.

Tema diplomskega dela je raziskovanje javne politike, natančneje politike boja proti dopingu na globalni ravni in pri nas. Temeljno in osnovno vprašanje, na katero bomo skušali odgovoriti, je, ali omenjena politika poteka na osnovi načel partnerstva in sodelovanja. V prvi vrsti bomo odgovorili na vprašanje, ki se tiče globalne politike, nato se bomo osredotočili še na Slovenijo. Te odgovore bomo skušali poiskati s pomočjo analize strukture odnosov med posameznimi igralci, ki sodelujejo v politiki. Pri raziskovanju odnosov si bomo pomagali s konceptom javnopolitičnih omrežij. To je danes eden izmed najbolj razširjenih raziskovalnih pristopov, ki proučuje odnose med igralci, ki so vključeni v procese oblikovanja in izvajanja javnih politik (Kustec Lipicer 2002a, 6-7).

1.2 CILJ(i) DIPLOMSKE NALOGE

Namen diplomske naloge je celostno predstaviti teoretični okvir obravnavane tematike ter ga aplicirati na konkreten primer oziroma raziskovalno področje. Pri javnih politikah oziroma reševanju javnih političnih problemov navadno sodeluje večje število javnopolitičnih igralcev, med katerimi se vzpostavijo raznovrstna razmerja oziroma odnosi. Ti igralci lahko med seboj sodelujejo, tekmujejo ali pa so celo v konfliktnih odnosih. Med njimi se navadno vzpostavi določeno (ne)ravnotežje moči, centralna ali periferna vloga, med njimi vladajo določeni interesi, ki so lahko (ne)kompatibilni. To je predmet preučevanja diplomske naloge, ki bo potekalo na dveh ravneh:

- globalno,
- v Sloveniji.

Zanima nas predvsem, na kakšen način se izvaja globalna politika boja proti dopingu in kako je s tem v Sloveniji. Želimo raziskati odnose med posameznimi javnopolitičnimi igralci pri izvajanju te javne politike. Osnovni cilj diplomske naloge je ugotoviti, ali se izvaja načelo partnerstva in sodelovanja v procesu tako globalne kot slovenske politike boja proti dopingu.

Diplomsko delo je razdeljeno na uvodni del, osrednji del – teoretični in empirični in sklep:

- v uvodu predstavljamo izbrano temo, namen in cilje diplomskega dela, hipoteze ter opredelimo uporabljene raziskovalne metode in tehnike;

- v prvem, teoretičnem delu, opišemo temeljne koncepte in pojme, ki so potrebni za analizo in preverjanje zastavljenih hipotez;
- v drugem, empiričnem delu, podrobno analiziramo najprej globalno politiko boja proti dopingu, nato pa še politiko boja proti dopingu na slovenski ravni;
- v sklepnem delu predstavimo ključne ugotovitve diplomske naloge in preverimo glavni hipotezi ter podhipoteze.

1.3 HIPOTEZE

V diplomski nalogi proučujemo izbrano tematiko na dveh ravneh, zato želimo preveriti naslednji dve hipotezi. Prva se nanaša na globalno raven in se glasi:

H1: Globalna politika boja proti dopingu sloni na osnovi načel partnerstva in sodelovanja vseh vpletenih igralcev.

Glavno hipotezo bomo preverili s pomočjo dveh podhipotez:

1. Ključni igralci v javnopolitičnem omrežju globalne politike boja proti dopingu imajo skupne interese.
2. V javnopolitičnem omrežju globalne politike boja proti dopingu je moč enakomerno porazdeljena, zato nihče od igralcev nima centralne vloge.

Druga hipoteza, ki jo želimo preveriti, se nanaša na državno raven, in sicer na Slovenijo, ter se glasi:

H2: V Sloveniji politika boja proti dopingu, v nasprotju z globalno politiko, ne sloni na osnovi načel partnerstva in sodelovanja vseh vpletenih igralcev.

Tudi drugo hipotezo bomo preverili s pomočjo dveh podhipotez:

1. Ključni igralci v javnopolitičnem omrežju politike boja proti dopingu nimajo skupnih interesov ter kaže se pomanjkanje interesa države.
2. V javnopolitičnem omrežju politike boja proti dopingu je moč neenakomerno porazdeljena med igralce, zato je med njimi zaznati centralno vlogo.

1.4 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

Pri izdelavi diplomskega dela smo za preverjanje zastavljenih hipotez uporabili več različnih dopolnjujočih se raziskovalnih metod in tehnik, in sicer:

- metodo **analize in interpretacije sekundarnih virov** smo uporabili pri opredelitvi temeljnih teoretičnih pojmov in konceptov in predstavitvi izbranega javnopolitičnega problema. Pri sekundarnih virih smo se v okviru predstavitve pojmovno-teoretičnih izhodišč diplomske naloge osredotočili zlasti na izbrano strokovno literaturo in znanstvene članke, analize in že obstoječe raziskave, ki obravnavajo področje javnih politik, javnopolitičnih omrežij in njihove strukture. Za lažje razumevanje izbranega javnopolitičnega problema smo uporabili tudi časopisne in internetne vire;
- metodo **analize in interpretacije primarnih virov** (predvsem zakonov, pogodb, pravilnikov) smo uporabili za nazornejšo predstavitev oziroma opredelitev javnopolitičnega problema in deloma za dodatna pojasnila stališč nekaterih igralcev v empiričnem delu naloge;
- **študijo primera** smo uporabili pri proučevanju konkretnega primera javne politike, in sicer politike boja proti dopingu, najprej na globalni ravni, nato še v Sloveniji;
- metodo **strukturiranih družboslovnih intervjujev** smo uporabili za pridobivanje vseh relevantnih informacij, s katerimi smo lažje analizirali odnose med igralci v javnopolitičnem omrežju oziroma preverili zastavljene hipoteze in podhipoteze. Intervjuje smo opravili z relevantnimi sogovorniki, ki sodelujejo znotraj obravnavanega omrežja. Opravljeni so bili družboslovni intervjuji z naslednjimi javnopolitičnimi igralci:
 - g. Marko Rajšter, vršilec dolžnosti direktorja Direktorata za šport na Ministrstvu za šolstvo in šport (9. 3. 2009 ob 9.30, Ministrstvo za šolstvo in šport);
 - g. Matic Osovnikar, vrhunski športnik – atlet (30. 3. 2009 ob 16.00, stadion Žak);
 - doc. dr. Tadej Malovrh, predsednik Antidoping komisije Atletske zveze Slovenije (6. 3. 2009 ob 10.00, Veterinarska fakulteta);

- dr. Tone Jagodic, generalni sekretar Olimpijskega komiteja Slovenije (12. 3. 2009 ob 12.00, prostori OKS–ZŠZ);
- g. Zoran Verovnik, pristojen za mednarodno sodelovanje na Ministrstvu za šolstvo in šport (5. 3. 2009 ob 10.00, Ministrstvo za šolstvo in šport).

Odgovore nam je po elektronski pošti posredoval tudi:

- dr. Joško Osredkar, predsednik Nacionalne antidoping komisije (3. 3. 2009 ob 10.10).

2 POJMOVNO-TEORETIČNA IZHODIŠČA

Koncepti in pojmi so rezultat in sredstvo, prek katerih znanstvenik spoznava, opisuje, pojasnjuje in prenaša spoznanja o pojavih. V družboslovju, kjer se uporabljajo bolj ali manj abstraktni pojmi, se morda celo bolj kot v ostalih znanstvenih disciplinah srečujemo s težavami pri konceptualizaciji in rekonceptualizaciji¹. Namen tega poglavja je torej opredeliti ključne pojme in koncepte ter izpostaviti pomen, v katerem se bodo pojavljali v pričujočem delu.

2.1 JAVNA POLITIKA

Javna politika (*public policy*)² je izredno kompleksen fenomen, katerega preučevanje nas pripelje do analize narave, vzrokov in učinkov javnih politik (Nagel v Parsons 1999, xv) oziroma ugotavljamo, kaj vlada dela, zakaj to dela

¹ To je postopek ponovnega opredeljevanja pojmov. Slednjega raziskovalec uporabi ob vstopu v raziskavo, ko zaradi križne uporabe pojmov ali različnih vsebin za iste pojme »že opredeljene pojme ponovno opredeljuje, jih vsebinsko prenavlja, natančno opredeljuje in prireja za raziskavo« (Toš in Hafner-Fink 1998, 49).

² Angleški jezik s pojmom *policy* in *politics* razlikuje vsebinsko in procesno dimenzijo politike. Medtem ko *policy* označuje načrt delovanja, sklop idej, ki ga predlaga ali sprejme vlada, politična stranka, poslovna organizacija, *politics* označuje politično življenje v širšem smislu kot odnos moči, borbo za oblast, alokacijo družbenih vrednosti. V slovenščini ta dva različna pomena označujemo z eno besedo, tj. politika. Znanstveni jezik, v primerjavi s pogovornim, zahteva analitično natančnost in pojem *policy* v tem primeru prinaša dobrodošlo diferenciacijo. V politološkem izrazoslovju, zlasti na področju analize politik in analize omrežij, se je v slovenski literaturi še do pred nedavnim uporabljala izraz *policy*, ki ga sedaj vse pogosteje skušata nadomestiti izraza *javna politika* in *javnopolitičen*. Pridevnik *javna* ima v tej besedni zvezi pomemben pomen, saj se pojem *politika* v angleščini uporablja tudi za opis osebnih načel, zavestne usmeritve oziroma delovanja zasebnih družbenih enot ali organizacij (Crowter 1995, 893-894; Fink-Hafner 2002, 13; Grdešić 1995, 9-10; Nohlen, Schultze in Schuttemeyer 1998, 484).

in kakšno spremembo s tem doseže (Dye 1995). Javne politike so neke vrste umetne tvorbe, ki so ustvarjene namenoma in s ciljem, da bi v okviru nekega specifičnega problemskega okolja ustrezale reševanju konkretnega problema (Hogwood in Gunn v Kustec Lipicer 2006a, 17).

Zelo kratko in jedrnato definicijo javne politike je predstavil Dye (1995, 2): javna politika je karkoli vlade sklenejo narediti ali ne narediti.

Podobno definicijo javne politike podaja tudi Dunn (1994, 70), in sicer: javna politika je obsežen niz bolj ali manj medsebojno povezanih izbir, vključno z odločitvami ne delovati, ki jih sprejmejo vladna telesa in uradniki.

Za namen tega pisanja pa je zlasti pomemben Andersenov (1997) pogled na javne politike kot načrtno delovanje enega ali več igralcev za rešitev nastalih problemov (Kustec Lipicer 2006a, 17).

Javne politike nastajajo v javnopolitičnem procesu, ki je sestavljen iz več različnih, medsebojno povezanih in logično zaporednih faz, ki nam pomagajo pri lažjem razumevanju in spoznavanju, kako, na kakšen način sploh le-te nastajajo (se oblikujejo). Faze javnopolitičnega procesa so postopne, časovno in vsebinsko ločene ter vključujejo zelo različne javnopolitične igralce in njihove aktivnosti (Grdešič 1995, 52). Cilj vsakega javnopolitičnega procesa je oblikovanje nove javne politike, ki bi razrešila določen javnopolitični problem.

2.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI

Pri oblikovanju in izvajanju javnih politik sodelujejo javnopolitični igralci, ki prevzemajo ključno vlogo, saj brez njih ne bi bilo subjektov, ki bi reševali nastale javnopolitične probleme (Kustec Lipicer in Lajh 2002, 34). Igralci, ki sodelujejo v procesu oblikovanja javnih politik, imajo za to formalno pravno obveznost. Poleg njih se v oblikovanje in izvajanje javnih politik pogosto vključujejo, ali si to želijo, še drugi igralci, ki skušajo s svojo vključitvijo (so)oblikovati odločitve pristojnih odločevalcev in s tem javne politike. Igralci

skušajo v javnih politikah uveljaviti svoje interese oziroma interese tistih, ki jih predstavljajo (Krašovec 2002, 8).

Igralce lahko delimo vsaj po dveh kriterijih (Krašovec 2002, 8-9):

- a) glede na raven oblikovanja javnih politik govorimo o lokalnih, nacionalnih in globalnih igralcih. Potrebna pa je pazljivost, ker ni jasno začrtanih ločnic med ravnmi oblikovanja javnih politik in tako lahko na primer isti igralci delujejo na dveh različnih ravneh (nacionalni ter globalni);
- b) najpogosteje pa delimo igralce na sfero, iz katere prihajajo, v tem primeru na *državne*, ki prihajajo iz sfere države, in *civilnodružbene*,³ ki izhajajo iz družbene sfere. Po mnenju Howletta in Ramesha (v Krašovec 2002, 9) je potrebno v današnjem času, za katerega so značilni integracijski in globalizacijski procesi, kamor stopajo sicer še vedno suverene nacionalne države, dodati še igralce iz globalne sfere, torej *globalne igralce*.

Ključno vlogo pri oblikovanju in izvajanju javnih politik imajo državni igralci, saj imajo monopol nad političnim odločanjem, medtem ko civilnodružbeni igralci »(lahko) sodelujejo pri oblikovanju politik, vendar pa njihove dejavnosti nimajo oblike zavezujoče odločitve za druge javnopolitične igralce« (Kotar 2002, 50).

Pri opredelitvi javnopolitičnih igralcev se nam zdi pomembno poudariti, da kot igralce oblikovanja javnih politik v javnopolitičnem omrežju štejemo le tiste, ki so aktivni igralci, torej imajo vložek in kakorkoli (so)odločajo o konkretni javni politiki na določenem področju (Fink Hafner 1998, 833).

2.3 OPREDELITEV KONCEPTA JAVNOPOLITIČNO OMREŽJE

Omrežje v najsplošnejšem pomenu besede definiramo kot »skupek vseh enot, povezanih z nekim določenim tipom odnosov, oblikovanih prek povezav med igralci« (Kustec Lipicer 2002a, 68). Pojem omrežja je le osnova, ki jo različne

³ To je v literaturi najpogosteje uporabljeno tipološko razlikovanje, zasledimo pa tudi različna poimenovanja sicer vsebinsko podobnih tipologij: institucionalni/neinstitucionalni igralci (Cahn 1995), uradni/neuradni oblikovalci politik (Anderson 1997).

znanstvene discipline uporabljajo v svoje namene, tako npr. sociologi termin omrežje smatrajo kot »povezave znotraj določenega kroga oseb« (Vaughn v Fink Hafner 1998, 816), politološka definicija koncepta omrežja, ki zanima nas, pa je po mnenju mnogih precej podobna sociološki, vendar ju je potrebno razlikovati (Kustec Lipicer 2002a, 68). »Na področju politološkega raziskovanja se pojem omrežja nanaša na razmerja med policy akterji,⁴ tj. akterji, ki sodelujejo v procesih oblikovanja in izvajanja javnih politik« (Fink Hafner 1998, 817).

Na področju politologije se koncept javnopolitičnega omrežja (*policy network*⁵) aktivno pojavlja v 80-ih in 90-ih letih. Pred tem sta raziskovalne ugotovitve o razmerjih med interesnimi skupinami in državo ponujali dve dominantni šoli (*pluralizem in korporativizem*⁶), katerih slabost je, da nobena od njiju ne opisuje korektno celote različnih razmerij med interesnimi skupinami in državo na vseh sektorjih javnih politik, temveč imata lahko prav le na konkretnih področjih javnih politik oziroma v posameznih procesih oblikovanja in izvajanja politik. Javnopolitično omrežje pa omogoča zajemanje celote raznolikih vzorcev razmerij med interesnimi skupinami in državo. Zajema celo vrsto doslej odkritih tovrstnih vzorcev, ponuja pa tudi metodologijo in analogije pri odkrivanju novih (Fink Hafner 1998, 831). Koncept javnopolitičnega omrežja se je razvil oziroma uveljavil tudi kot odgovor na nove izzive in pojave, kot so na primer pojav organizirane družbe, vse večja kompleksnost politike, povečan obseg oblikovanja javnih politik s strani države, pojav novih igralcev, decentralizacija, brisanje mej med javnim in zasebnim (Jordan in Schubert 1992).

⁴ Angleški jezik javnopolitične igralce imenuje policy actors. V slovenščini je temu najbližje prevod akter, vendar se v okviru koncepta javnopolitičnega omrežja uporablja dvojno poimenovanje igralcev oziroma akterjev kot »players« ali »actors«. Osnovne značilnosti obojih pa so enake.

⁵ Vprašanje je bilo, kako vsebinsko ustrezno sloveniti pojem »network«. Pojavili so se argumenti za uporabo samostalnika »mrežje« ter »omrežje«, vendar so prevladovali argumenti za slednjega, ki pravijo, da se pojem omrežje pogosto uporablja za opisovanje povezanosti družbenih subjektov oziroma ustanov, ta pojem je tudi bolj v rabi v komunikacijskem svetu, pravu, šolstvu, ekonomiji, pedagogiki, »mrežje« pa v medicini. Pri omrežju gre torej za slovenski prevod, ki se navezuje na odnose med ljudmi in je že v rabi na političnem in družbenem področju (Fink Hafner 1998, 831).

⁶ Za podrobnejšo razlago omenjenih šol glej Jordan in Schubert (1992).

V politološkem raziskovanju se glede na avtorje pojavlja veliko različnih opredelitev koncepta javnopolitičnega omrežja, ki se med seboj dopolnjujejo in spreminjajo skozi čas. Zato obstaja veliko definicij in razlag, ki jih lahko uporabljamo za razlago odnosov med civilno družbo in državo, ne moremo pa trditi, da je samo ena pravilna. Na tem mestu bom zato navedla nekaj avtorjev, katerih opredelitve koncepta javnopolitičnega omrežja se najpogosteje pojavljajo v literaturi.

Naj začnem z opredelitvijo koncepta javnopolitičnega omrežja, kot ga vidi Tanja Börzel, katere definicija je precej nevtralna, in sicer: javnopolitična omrežja so sklop razmeroma stabilnih nehierarhičnih odnosov, ki potekajo med najrazličnejšimi medsebojno povezanimi igralci. Ti si delijo skupne interese in si izmenjujejo vire za lažje doseganje zastavljenih ciljev pri oblikovanju javnih politik (Börzel 1997, 1).

Scharpf, Marin in Mayntzova (v Kustec Lipicer 2002a, 69) poudarjajo, da je javnopolitično omrežje koncept, »ki s svojim obstojem predstavlja nove kvalitete v naravi odnosov med državo in civilno družbo, hkrati pa je tudi proces delovanja javnih politik«.

Jordan, Schubert in van Waarden (v Fink Hafner 1998, 832) pravijo, da je koncept javnopolitičnega omrežja »nevturalen« koncept zaradi kompatibilnosti z različnimi teoretskimi okviri in uporabno analitično »orodje« pri raziskovanju strukture javnopolitičnih odločevalcev in razmerij med njimi. Osredotočen je na razmerja med privatnimi in javnimi igralci, ki odločajo o oblikovanju in izvajanju javnih politik.

Peterson in Bomberg (v Peterson 2003, 1) pravita, da je javnopolitično omrežje grozd oziroma skupek igralcev, vsak z interesom in lastnim vložkom v določenem političnem sektorju in zmožnostjo doseči političen (ne)uspeh. Koncept javnopolitičnega omrežja se je razvil in redefiniral v smeri, ki poskuša opisati, razložiti in napovedati javnopolitične izide (*outcomes*) skozi dogovore, odnose med igralci.

2.3.1 Dimenzije javnopolitičnih omrežij

Različne opredelitve javnopolitičnega omrežja kažejo na obstoj raznolikega pogleda o teoretično-metodološkem pomenu omrežij, ki se razteza od koncepta do teorije. Kot bomo videli v nadaljevanju, se raznolikost kaže tudi v pogledih na temeljne elemente oziroma dimenzije omrežij ter s tem posredno na njihovo tipologizacijo (Kustec Lipicer 2006a, 71). Vsa ta različna razumevanja fenomena javnopolitičnih omrežij omogočajo večjo fleksibilnost, prilagodljivost in širino, hkrati pa prav to nemalokrat povzroča zmedo in nejasnost. Na to so opozorili tudi Jordan in Schubert ter van Waarden, ko so ugotovili, da pogosto prihaja do različnih nazivov za opis enakih vrst javnopolitičnih omrežij in nasprotno (Jordan in Schubert 1992, 26; van Waarden 1992, 49).

Van Waarden (1992) je z analiziranjem dotedanjih del drugih avtorjev poskušal podati metodološko in deloma tudi vsebinsko sintezo ključnih lastnosti javnopolitičnih omrežij, ki velja verjetno za enega najbolj dodelanih predlogov (Kustec Lipicer 2006a, 71). Zato smo izbrali prav njegove dimenzije javnopolitičnih omrežij, ki jih bomo v nadaljevanju predstavili. Na tem mestu bomo le pogledali, katere so te dimenzije, nekoliko več pozornosti pa bomo namenili dimenzijam, ki so za našo diplomsko nalogo v nadaljevanju bolj relevantne. Van Waarden (Kustec Lipicer 2002a, 71-73) kot bistvene elemente za razumevanje odnosov med javnopolitičnimi igralci izpostavi sedem dimenzij:

1. **igralec**: pomembne so njihove značilnosti, število igralcev ter monopolnost njihovega položaja. Pomembni so tudi igralci, ki niso neposredno vpleteni v omrežje.
2. **funkcije**: stopnje aktivnosti igralcev, ki so odvisne od potreb, interesov, virov, strategij in namenov vpletenih igralcev. Najpomembnejše funkcije so: dostopnost do procesov odločanja, posvetovanja in izmenjave informacij, pogajalska moč, koordinacija, kooperacija v procesih formulacije, implementacije in legitimacije javnih politik.
3. **struktura**.
4. **institucionalizacija**: odraža formalno lastnost strukture in stabilnosti omrežja (lahko je visoka ali nizka).
5. **pravila vedenja**: pomembna so videnja lastne vloge, vedenje, interesi, socialni, izobraževalni in intelektualni potencial ter preteklost igralcev.
6. **ravnotežje moči**.
7. **strategije igralcev**: pomembne so sposobnosti za prepoznavanje interesov, dajanje aktivne podpore tem

specifičnim, organiziranim interesom igralcev (npr. omogoči se lažji dostop do manj dostopnih virov).

2.3.2 Tipologizacija javnopolitičnih omrežij

Sedaj, ko smo spoznali posamezne dimenzije in njihove lastnosti, lahko nadalje opredeljujemo, kako različni raziskovalci tipologizirajo različne lastnosti javnopolitičnih omrežij. Poznavanje lastnosti proučevanega javnopolitičnega omrežja ter različnih tipov omrežij je pomembno, ker nam omogoča, da ugotovimo prevladujoč model odnosov v tem proučevanem omrežju (Kustec Lipicer 2002a, 72-73).

Za tipologizacijo omrežij bomo uporabili Rhodesovo in Marshovo klasifikacijo (v Kustec 1999, 32-34), ki najbolj ustreza naravi obravnavane problematike. Izpostavita dve skrajni omrežji: – **policy skupnost**, katere značilnosti so močna povezanost, stalnost članstva, hierarhija in zunanji pritiski nimajo vpliva, igralci so zaradi različnih virov, ki jih potrebujejo, močno povezani; – **problemsko omrežje**, kjer je članstvo precej ohlapno, nehierarhično strukturirano, omrežje je pod vplivom zunanjih dejavnikov, igralci se zanašajo zgolj sami nase, prevladuje neenak odnos moči.

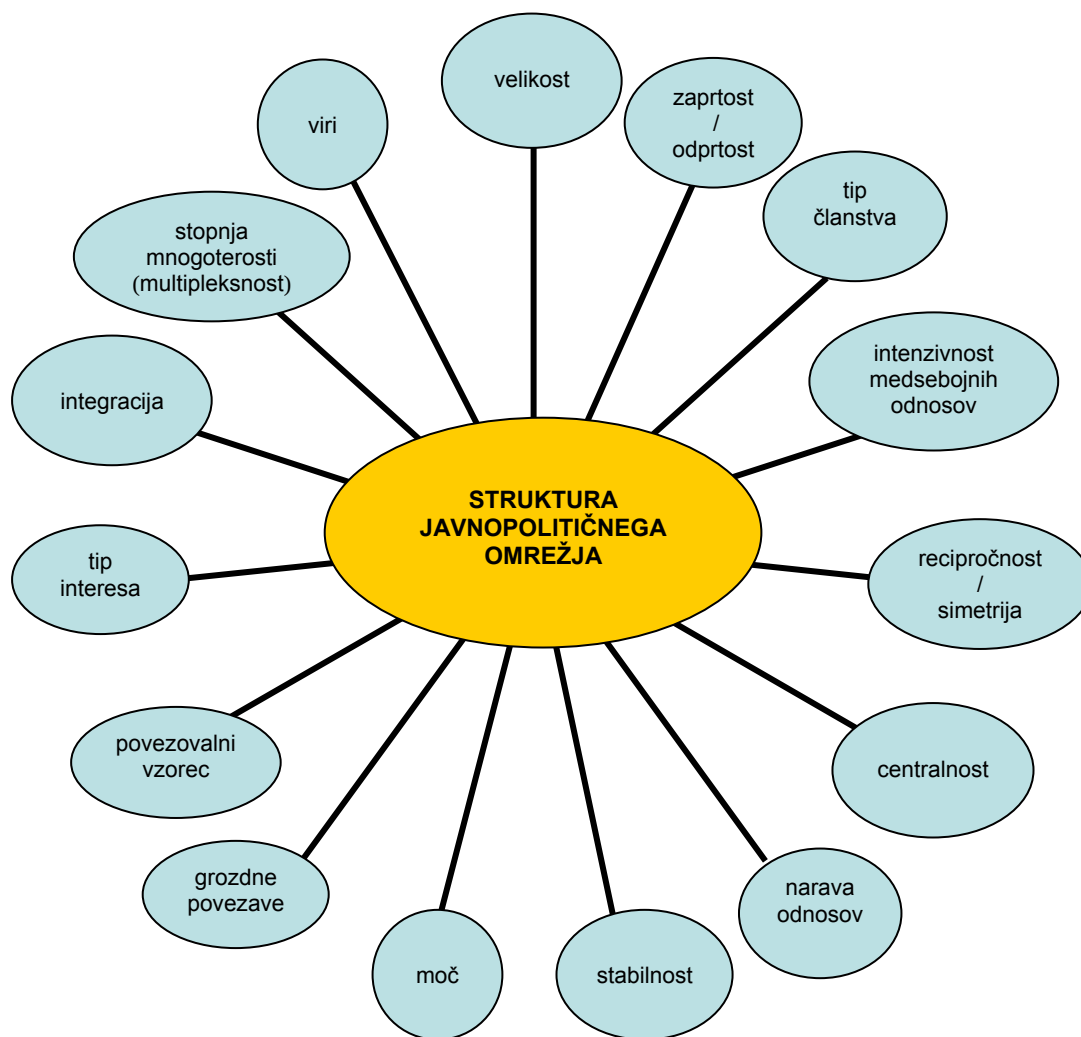
2.4 STRUKTURA JAVNOPOLITIČNEGA OMREŽJA

V empiričnem delu diplomske naloge se bomo osredotočili na proučevanje strukture odnosov, in sicer na ravnotežje moči in centralnost ter interes med javnopolitičnimi igralci na področju politike boja proti dopingu, saj menimo, da ravno te dimenzije pomembno, če že ne odločilno, vplivajo na oblikovanje in izvajanje javne politike. Zato se nam zdi smiselno, da jih na tej točki natančneje opredelimo in pojasnimo.

Knoke (v Skok 2007, 24) pravi, da »struktura javnopolitičnih omrežij pravzaprav določa odnose med igralci. Gre za stabilen red ali vzorec družbenih odnosov med pozicijo, sestavljeno iz vrste posrednih ali neposrednih povezav med državnimi in nedržavnimi igralci.« Rhodes (v Daugbjerg 1998, 29-30) pa dodaja,

da so pomembni zlasti igralci in njihovi interesi v javnopolitičnem sistemu ter razdelitev virov v omrežjih. Znotraj strukture javnopolitičnega omrežja lahko proučujemo raznovrstne vzorce oziroma značilnosti odnosov med javnopolitičnimi igralci, saj, kot bomo videli v nadaljevanju, je izbor le-teh resnično velik in širok (glej Sliko 2.1).

Slika 2.1: Prikaz nekaj dejavnikov, ki (so)oblikujejo strukturo javnopolitičnega omrežja

Viri: van Waarden (1992, 34-35), Marsh in Rhodes v Daugbjerg (1998, 31) in Fink Hafner (1998, 835).

V nadaljevanju bomo izpostavili in podrobneje pojasnili in opisali samo tiste dejavnike, ki bodo pripomogli pri preverjanju naših hipotez. Osredotočili se bomo na naravo odnosov, ravnotežje moči in centralnost ter interes med igralci.

2.4.1 Narava odnosov med igralci in načelo partnerstva

Ljudje v življenju vstopamo v številne odnose z drugimi, ki so lahko posamezniki ali pa gre za skupine in organizacije (Andolšek 2003, 1).

Tudi v javnopolitičnem omrežju med procesom oblikovanja in izvajanja politik se med igralci vzpostavljajo in oblikujejo različni tipi oziroma načini medsebojnih odnosov. Igralci tako lahko med seboj vzpostavljajo kooperativne oziroma sodelovalne odnose, ki naj bi se izrazili v uveljavitvi specifičnih interesov in s tem najboljše alternative za razrešitev določenega javnopolitičnega problema. Po drugi strani pa so odnosi med igralci lahko tekmovalni in konfliktni, prepleteni s konfliktnostjo, prisilo in sodelovanjem. Ti odnosi so lahko še odnosi prevlade in podreditve.⁷ Nas v pričujočem delu zanimata skrajna pola odnosov, torej sodelovalni in konfliktni, ki ju bomo v nadaljevanju podrobneje predstavili.

Sodelovanje je definirano kot skupno obnašanje vseh igralcev, ki je usmerjeno k skupnemu cilju, ta pa izraža nek skupni interes. Poznamo več vrst sodelovanja, in sicer prostovoljno oziroma neprostovoljno, posredno ali neposredno ter formalno ali neformalno. Poteka lahko tako med posameznikoma, v majhnih skupinah kot tudi v večjih organizacijah ter na ravni države, vsem pa je skupno to, da vsak, ki v odnosu sodeluje, prispeva svoj delež (Nisbet 1986, 384).

Odnosi sodelovanja torej predpostavljajo sodelovanje z igralci z namenom, da zasledujejo oziroma se zavzemajo za skupne cilje. Kadar gre za neprostovoljno sodelovanje oziroma sodelovanje pod prisilo, je intenzivnost sodelovanja z drugimi manjša, kot pa ko gre za sodelovanje na prostovoljni ravni, kjer sodelovanje poteka na osnovi osebnih interesov in želja (Novak Fajfar v Skok 2007, 29).

Sodelovanje je možno vzpostaviti tudi takrat, ko so si pogledi in interesi med različnimi igralci v nasprotju. Vendar pa se za sodelovanje odločijo, ker jim to

⁷ Čeprav obstaja predpostavka, da bodo posamezne javnopolitične podarene, to so manjši prostori, v katerih poteka del procesov oblikovanja javnih politik, poimenovane pa so po vrsti igralcev v njej (na primer vladna javnopolitična podarena ali pa interesno-skupinska javnopolitična arena), v procesih oblikovanja javnih politik medsebojno sodelovale, je praksa pokazala, da so njihovi odnosi predvsem tekmovalni in konfliktni (John v Krašovec 2002, 11).

prinaša določene koristi, kljub stroškom, ki jih to sodelovanje prinese, ter zaradi pričakovanja drugih igralcev, da bodo vstopili v to razmerje sodelovanja. Za vzdrževanje in utrjevanje vzpostavljenega sodelovanja je potrebno vzpostaviti trajne odnose med igralci, to pa lahko dosežemo s pogostimi srečanji oziroma stiki (Axelrod v Skok 2007, 29).

V nasprotju s sodelovanjem se med igralci lahko razvijejo konfliktni odnosi, kjer ne moremo govoriti o skupnih interesih in delovanju za doseg skupnih ciljev. Na splošno konflikt razumemo kot situacijo, kjer je na primer neka oseba prisiljena odločiti se za eno od dveh ali več izključujočih se možnosti. Konflikt se lahko pojavi na različnih ravneh, pri tem pa je pomemben motiv za nastanek konflikta (North 1986, 220). Konflikt se pojavi na ravni med posamezniki, med posamezniki in skupino, med dvema ali več skupinami in tudi znotraj skupine. »Konflikt je oblika različno nasilnega urejanja odnosov med vpletenimi igralci, ki imajo nezdružljive interese, cilje in strategije za realizacijo le-teh. Igralci se za uporabo konfliktnih strategij odločijo, ko je njihova pozicija ogrožena« (Novak v Skok 2007, 30). Konflikt lahko poveže igralce, ki prej niso imeli vzpostavljenih odnosov, po drugi strani pa se odnosi med igralci, ki so že bili vzpostavljeni, zaradi konflikta lahko uničijo ali prekinejo (North 1986, 226).

Za konec naj še dodamo, da konflikt ne pomeni vedno nekaj slabega, saj imajo blažje oblike konfliktov lahko pozitivno vlogo in pomenijo neko sprejemljivo obliko izražanja družbenih problemov. Njihovo reševanje pa lahko pripomore k večji stabilnosti družbe (Novak Fajfar v Skok 2007, 30).

Izraz partnerstvo označuje širok spekter konceptov in praks in se uporablja za označevanje različnih tipov odnosov v različnih okoliščinah (McQuaid 2000, 10). Glede na omenjeno raznolikost enotna definicija partnerstva ne obstaja. Predpostavke partnerstva so naslednje:

- vsota delov je več kot posamezni deli (Andonova 2005, 5);
- partnerstvo vsebuje tako razvoj kot rezultate v obliki projektov, čeprav ni nujno, da so vsi partnerji enakovredno vključeni v vse faze;
- partnerstva se dojemajo kot situacija, v kateri so vsi sodelujoči na boljšem (*win-win*), in so inovacija novega tisočletja (Richter 2004, 45).

Partnerstvo vsebuje sodelovanje in ga lahko definiramo kot sodelovanje med ljudmi ali organizacijami v javnem in zasebnem sektorju za doseganje skupnih ciljev (Holland v McQuaid 2000, 11). Stratton (v McQuaid 2000, 11) partnerstvo definira kot sodelovanje med poslovnim svetom, vlado in neprofitnimi organizacijami pri projektih v korist vsakega partnerja in širše skupnosti, pri čemer so tveganje, viri in znanje deljeni. Malena (2004, 34) poudarja prostovoljno komponento partnerstev, saj definira partnerstvo kot: »prostovoljen in sodelujoč odnos med različnimi igralci, ki se strinjajo o skupnem delu za doseg skupnega cilja ter o delitvi tveganj, odgovornosti, virov, znanja in koristi.«

Na koncu je potrebno poudariti še eno značilnost partnerstva, in sicer se partnerstvo ne oblikuje samo z namenom sprejemanja odločitev, ampak tudi za komunikacijo, izmenjavo informacij in vpliv v procesu priprave odločitve. Partnerstva so lahko oblikovana z različno stopnjo formalizacije in institucionalizacije. Glavno lepilo, ki partnerje drži skupaj, je njihov skupni interes, v partnerstva se povezujejo zato, da bi dosegli cilje, ki jih sami sicer ne bi mogli doseči (Malena 2004, 5).

2.4.2 Ravnotežje moči

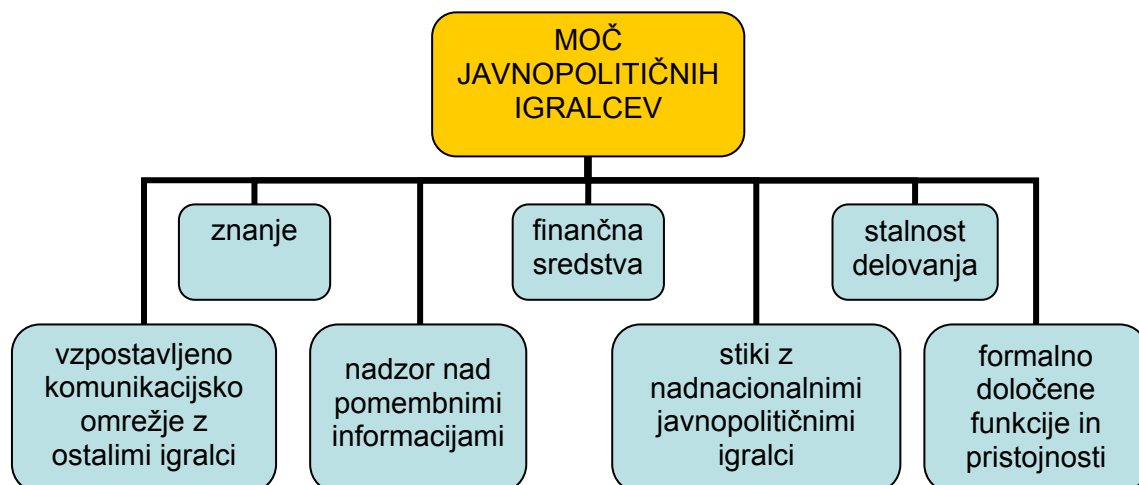
Ravnotežje moči je eden izmed dejavnikov, ki (so)opredeljuje strukturo javnopolitičnega omrežja, hkrati pa imajo javnopolitična omrežja velik vpliv na odnose moči, ki nadalje vplivajo na izbiro javne politike (Marsh in Locksley v Daugbjerg 1998, 44). Van Waarden (1992, 36) opredeljuje odnose moči kot eno glavnih dimenzij za opredelitev javnopolitičnega omrežja. Po njegovem mnenju lahko najdemo štiri tipe prevlade v državno-civilnih odnosih: avtonomija države nasproti civilno družbenim igralcem; prevlada civilno družbenih igralcev nad državnimi; prevlada državnih igralcev nad organiziranimi interesi civilne družbe in simbioza (sožitje) ali relativno ravnotežje moči med državnimi in civilno družbenimi igralci.

Pri opredelitvi pojma moči ugotovimo, da tudi tu ni enotne in enostavne opredelitve, tako da se bomo soočili z različnimi definicijami. Eno

pomembnejših opredelitev moči je ponudil Mills (v Krašovec 2002), ki jo opredeljuje kot »neke vrste odnos, v katerem ena stran, torej en igralec, prevladuje nad drugo stranjo, igralcem«. Pogosto pa se uporablja tri opredelitve moči, ki naj bi nadgrajevale ena drugo. Prvo, klasično opredelitev moči, je izoblikoval Dahl (v Daugbjerg 1998), in sicer pravi, da ima A moč nad B do mere, ko lahko B prisili, da stori nekaj, česar sicer ne bi. Bachrach in Baratz (v Krašovec 2002) menita, da bi morali Dahlovi opredelitvi nujno dodati, da ima A moč nad B tudi, ko mu onemogoči storiti nekaj, kar bi B sicer storil. Tej opredelitvi lahko pogojno rečemo tudi negativni vidik moči. Tretja opredelitev moči pa je po Lukesovem (ibid) mnenju naslednja: »moč vsebuje tudi njeno izvajanje, ki ne glede na njeno stopnjo posameznikom preprečuje oblikovanje lastnih zaznav, predstav, prednosti in jih v bistvu sili k temu, da bi sprejeli relativno pasivno vlogo v obstoječem sistemu, ker ne vidijo druge možnosti ali se jim zdi to naravno«.

Ravnotežje moči je odvisno od (možnosti) obvladovanja, nadzorovanja in/ali monopoliziranja dejavnikov moči, ki jih predstavljajo različni viri, organizacijske značilnosti ter formalno določene funkcije in pristojnosti. Dejavniki moči so podrobneje razdelani na Sliki 2.2.

Slika 2.2: Dejavniki moči, ki (so)oblikujejo moč javnopolitičnih igralcev

Vir: prirejeno po Krašovec (2002, 19).

Glede na predstavljeno torej velja, da ima v procesih izvajanja in oblikovanja javnih politik (največjo) moč tisti javnopolitični igralec, ki uveljavi svoje interese

kljub nasprotovanju ostalih igralcev, to pa mu omogočajo različni dejavniki moči, ki jih le-ta poseduje.

2.4.3 Interes

V politološki znanosti je po oceni Masssinga (1995, 217) pojem interes, poleg konflikta, moči in konsenza, med štirimi najbolj uporabljanimi pojmi in s tem tvori jedro te znanosti, poleg tega pa se uporablja tudi v številnih drugih znanostih, kot so npr. psihologija, ekonomija, ... (Lukšič 2002, 509). Velja za najbolj sporno kategorijo v družboslovju, saj si jo različne znanstvene discipline razlagajo povsem različno (Bibič 1981, 160).

Adolf Bibič (1981, 160) opisuje interes kot »neko posebno zvezo med objektom in subjektom, zvezo, v kateri je subjekt v bolj ali manj intenzivnem razmerju do objekta«. Zainteresiranost je pri njem prvi pogoj za politično dejavnost. V okviru politološkega raziskovanja je interes izvorni motiv in predstavlja pomembno kategorijo, ki nam pomaga razumeti položaj posameznika oziroma skupine v širšem družbenem in političnem kontekstu (Lukšič 2002, 520).

V okviru proučevanja in predstavitve pojma interes je potrebno opozoriti na pomembno komponento – klasifikacijo interesov. Ta je pomembna zato, ker nam pomaga razumeti »*kakšna je njena relevantnost v analizi družbenih in političnih pojavov*« (Bibič 1981, 164). Merila za razvrščanje in klasifikacijo interesov so različna, Bibičeva (1981) osnovna delitev pa med drugim vsebuje tudi za diplomsko nalogo relevantni nasprotni si kategoriji, in sicer:

- *komplementarni* oziroma *skupni interes*: glede na razmerje do drugih interesov v družbi o skupnem interesu govorimo takrat, ko se uresničitve vseh interesov medsebojno podpirajo;
- *konfliktni* oziroma *nasprotni interes*: o njem govorimo takrat, ko se interes lahko uresniči le tako, da se drugi ne uresniči ali pa se uresniči v manjši meri (Bibič 1981, 170). Nastane takrat, ko si igralci zastavljajo različne cilje, ki med seboj niso združljivi.

3 GLOBALNA POLITIKA

Živimo v času t. i. globalizacije, katere procesi so »prizadeli« tudi sfero javnih politik in s tem posledično spremenili pogled na vloge javnopolitičnih igralcev ter njihove medsebojne odnose pri oblikovanju in izvajanju javnih politik.

Kratka in jedrnata definicija globalizacije je praktično nemogoča zaradi velike kompleksnosti pojava, ki izhaja iz zelo široke vsebine globalizacije in njenih procesov, saj se pojavlja na izjemnem številu raznolikih področij, od države, ekonomije, politike ipd. (Kustec Lipicer 2006b, 213). Nanaša se na številne aktivnosti in medsebojne interakcije. Vsem opredelitvam pa je skupno, da globalizacija obstaja, da je realnost in da s seboj prinaša posledice.

Z napredovanjem globalizacije se širi zavest o transnacionalnih problemih, ki terjajo globalno reševanje (med drugim tudi politika boja proti dopingu). Ukvarjanje s temi zadevami je privedlo do hitre rasti transnacionalnih in globalnih oblik določanja pravil in urejanja s pomočjo vedno širšega delovanja uveljavljenih mednarodnih organizacij in dobesedno tisočih neformalnih omrežij za sodelovanje med vzporednimi vladnimi službami v različnih državah (McGrew v Baylis in Smith 2007, 24).

Globalizacijo v politološkem smislu lahko razumemo kot proces, s katerim številni družbeni odnosi postajajo razmeroma nepovezani s teritorialnim načelom, s tem pa bližji ideji enega prostora (Scholte 2000, 14-15). Glede na predstavljeno razumevanje močno posega v klasične attribute izhodiščnih politoloških fenomenov in na (so)delovanje javnopolitičnih igralcev v globalnih procesih (Kustec Lipicer 2006b, 214).

Globalna politika je »politika družbenih razmerij, pri katerih izvajanje oblasti, interesov, reda in pravice presega regije in celine« (McGrew v Baylis in Smith 2007). Koncept globalne politike se osredotoča na globalne strukture in procese določanja pravil, reševanja problemov ter ohranjanja varnosti in reda v svetovnem sistemu (ibid). Od nas terja, da priznamo pomen držav in

geopolitike,⁸ vendar jim ne dajemo a priori privilegiranega položaja pri razumevanju in razlaganju sodobnih svetovnih zadev. V razmerah politične globalizacije so države vedno bolj vraščene v vse gostejša in prekrivajoča se vse svetovna omrežja (ibid). Globalna politika povzroča nastanek krhke globalne politične ureditve, znotraj katere »interesi izražajo in združujejo, odločitve sprejemajo, vrednote določajo in politiko izvajajo prek mednarodnih in transnacionalnih političnih procesov« (Qugaard v Baylis in Smith 2007, 38).

4 GLOBALNA POLITIKA BOJA PROTI DOPINGU

V tem delu diplomske naloge na kratko predstavimo globalno politiko boja proti doping, njen zgodovinski razvoj, cilje in glavne javnopolitične igralce, ki politiko sooblikujejo in jo izvajajo.

O obstoju globalne politike boja proti doping, lahko govorimo šele ob koncu 20. stoletja, ko je leta 1999 sprejeta *Lozanska deklaracija o doping v športu* vzpostavila izhodišče za oblikovanje neodvisne mednarodne agencije za boj proti doping, imenovane World Anti-doping Agency (v nadaljevanju Wada), katera je z vodenjo politiko, slonečo na enakovredni vlogi športnih organizacij in državnih oblasti, omogočila začetek globalne politike boja proti doping. Za temeljni globalni dokument, na katerem sloni svetovni program boja proti doping v športu, velja *Svetovni kodeks proti doping*, ki ga je Wada prvič sprejela leta 2003 in predstavlja dokument, ki določa okvir harmonizacije politike boja proti doping, pravila in regulacije znotraj športnih organizacij ter civilne družbe (WADA).

S sprejetjem *Unescove Mednarodne konvencije proti doping v športu*⁹ leta 2005 se je tudi državam podpisnicam omogočilo oblikovanje pravnih okvirjev v mednarodni harmonizaciji, kar dokončno utrdi pomembnost institucionalnega delovanja Wade in s tem globalne politike boja proti doping (Kustec Lipicer 2005). Ena izmed ključnih značilnosti, zaradi katere pravzaprav lahko govorimo,

⁸ Geopolitika je nauk, ki razlaga in utemeljuje politični razvoj zlasti z geografskimi razmerami (SSKJ).

⁹ Več o tem v nadaljevanju diplomske naloge na strani 48.

da gre za globalno politiko, je, da temelji boj na enakovrednem sodelovanju športnih organizacij in državnih oblasti.

Globalni boj proti dopingju je danes osredotočen na številne aktivnosti in mehanizme, kot so financiranje znanstvenih raziskav za razvoj novih metod odkrivanja dopinga, izobraževanje športnikov, trenerjev, izvajanje nenapovedanih doping kontrol itd. Boj proti dopingju skuša uresničiti dva glavna cilja (WADA):

1. zaščititi temeljno pravico športnika, da sodeluje v športu brez dopinga,
2. zagotoviti usklajen, koordiniran in učinkovit program proti dopingju na mednarodni kot tudi na nacionalni ravni.

Z ustanovitvijo mednarodne organizacije za boj proti dopingju se je zgodil ključen trenutek za vzpostavitev globalne politike, vendar je po mnenju Houlihana (2002, 218-221) za učinkovito izvajanje politike potrebno vzpostaviti še globalno organizacijsko strukturo, ustrezna finančna sredstva, zmožnost znanstvenih raziskav in zagotoviti politično ter javno podporo. Houlihan (v Kustec Lipicer 2005, 219) med drugim opozarja, da javna politika boja proti dopingju še vedno ni dosegla stopnje popolne harmonizacije, to pa je posledica tehničnih problemov izvajanja javne politike (potrebni precejšnji finančni vložki) ter težko izvedljive koordinacije med državnimi in civilnodružbenimi interesi, kar pa naj bi se rešilo z Wado, ki je ključna organizacija, ki s svojim statusom presega tako interese civilne sfere kot tudi posameznih nacionalnih držav. Zavedati se je potrebno dejstva, da ima vprašanje dopinga v športu sicer dolgo in kompleksno tradicijo, vendar pa je le-to bilo definirano kot širši problem ne dolgo tega. Za razvoj (učinkovite) politike je bilo potrebno veliko časa, kar predstavimo v naslednjem podpoglavju.

4.1 NASTANEK IN RAZVOJ

Začetek pojava dopinga,¹⁰ prve uporabe poživil za izboljšanje fizičnih sposobnosti je z zgodovinske perspektive praktično skoraj nemogoče določiti.

¹⁰ Današnja beseda doping najverjetneje izvira iz južnoafriškega jezika »dop«, s katero so poimenovali stimulativen alkoholni napitek, ki so ga plemena uporabljala pri obrednih in

Po mnenju Casky-a (v De Rose 2008, 107) se je doping začel že v Raju, ko je Eva ponudila Adamu jabolko, ki naj bi ga naredilo mogočnega kot boga (Loriga v De Rose 2008, 107).

Na starodavnih olimpijskih igrah, po mnenju Galena in drugih avtorjev tistega časa (v De Rose 2008, 107), so športniki pred tekmovanjem uživali poživljajoče rastlinske napitke, čaje in razne vrste gob, saj so verjeli, da večajo njihovo pripravljenost in s tem zagotavljajo boljši uspeh. Prvi izjemno resni primeri dopinga z dolgotrajnejšimi zdravstvenimi učinki pa so se vsaj uradno pojavili ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja (Voy in Deeter v Kustec Lipicer 2005, 207). Leta 1865 so prvič dokazali jemanje poživil plavalcem, ki so v Amsterdamu plavali skozi tamkajšnje kanale rek. Leto kasneje (1886) se je zgodil prvi smrtni primer, katerega vzrok je bila uradno potrjena uporaba prevelikega odmerka dopinga.¹¹ Kmalu po začetku modernih olimpijskih iger¹² se je pojav dopinga začel večati tako v vrhunskem športu kot kasneje vse bolj tudi v rekreacijskem. Vendar dogodki niso imeli učinka opozorila pred nevarnostjo jemanja poživil, temveč ravno nasprotno, spodbudili so celo njegovo nadaljnjo (iz)rabo (Houlihan 2002). Njegovo mnenje je potrdila tudi neodzivnost športnikov in pristojnih športnih institucij, ki so doping v javnosti predstavljali kot nek nenavaden dogodek, ki predstavlja prej izjemo kot pravilo in se bo zato razrešil sam od sebe. Večinoma so vse mednarodne športne zveze skupaj z olimpijskimi komiteji najprej še izražale precej jasen pogled o nepotrebnosti pretiranega izpostavljanja dopinga, predvsem zaradi predvidenih visokih stroškov in kompleksnosti problematike, hkrati pa tudi zaradi potencialne nevarnosti, da bi se lahko zmanjšal ugled športa (Houlihan v Kustec Lipicer

ceremonialnih slovesnostih oziroma za povečanje občutka hrabrosti v bojih (La Cava v De Rose 2008, 107). Kasneje se je besedi dodala še končnica e – dope, s katero so Nizozemci imenovali snov, ki so jo uporabljali za povečanje obsega dela pri gradnji Severnega kanala v Amsterdamu. Leta 1889 se izraz prvič pojavi v angleškem izrazoslovju, pomeni pa narkotično zmes opija, ki so jo uporabljali za stimuliranje konjev na konjskih dirkah. Skozi čas je termin postal široko uporaben, svojo pot iz hipodromov je nadaljeval na »stadione« in tako je beseda postala poznana v povezavi s športom (De Rose 2008, 108). Danes se uporablja različica besede »dope«, ki v angleškem jeziku pomeni poživilo, mamilo, in sicer je to doping.

¹¹ Kolesar Arthur Linton zaužije prevelik odmerek stimulansov na dirki med Bordeaux –jem in Parizom (Gasbarrone in Leonelli v De Rose 2008, 108).

¹² Na kongresu v Parizu so leta 1896 soglasno sprejeli sklep o ponovni ustanovitvi klasičnih olimpijskih iger, ki so se začele v Atenah in nato nadaljevale vsake 4 leta. Pobudnik za ponovno oživitev antičnih olimpijskih iger je bil Pierr de Coubertin, ki je želel vnesti v igre svojo filozofijo, da je tekmovanje samo bolj pomembno od zmage. Še danes lahko slišimo za njegov rek »Važno je sodelovati in ne zmagati.«.

2007, 72). Problemu, prav tako kot večina športnih zvez,¹³ ni posvetila večje pozornosti tudi nobena država. Takšna neodzivnost pa je samo še pripomogla k povečanemu številu primerov dopinga, prav tako pa so postajali načini in oblike njegove uporabe vse bolj sofisticirani. Doping je postal stalnica tudi na olimpijskih igrah, vendar navkljub očitnemu dejstvu o prisotnosti, resnosti in razsežnosti problema še vedno niso obstajali nikakršni načrti, sistematični, predvsem pa pravno utemeljeni mehanizmi, ki bi jih pristojne športne in/ali državne institucije vzpostavile z namenom njegovega odkrivanja in odpravljanja. Prve aktivnosti sistematičnega boja proti nastalemu problemu je zaznati v začetku šestdesetih let na pobudo posebne protidopinške komisije znotraj medvladne organizacije Sveta Evrope (v nadaljevanju SE) (Kustec Lipicer 2007, 73). Drugi korak k sistematičnemu reševanju problema predstavlja prevzem Mednarodnega olimpijskega komiteja (v nadaljevanju MOK) hierarhično najvišje in najpomembnejše mednarodne športne institucije. Znotraj MOK je bila vzpostavljena posebna Medicinska komisija, ki je skrbela za prve sezname prepovedanih snovi in na njihovi osnovi za izvedbo dopinških testov. Poleg omenjenih aktivnosti na ravni določenih mednarodnih športnih organizacij sta boj proti doping u s sprejetjem prve zakonodaje na tem področju vzpostavili tudi prvi državi – Francija (1965) in Belgija (1966) (ibid). Leto kasneje pa je SE uspelo sprejeti prvo »trdnejšo« opredelitev dopinga.¹⁴ Svoje razumevanje dopinga je nato v *Antidoping kodeksu olimpijskega gibanja* (MOK 2000) opredelil tudi MOK.¹⁵

Na pobudo MOK je večina mednarodnih športnih zvez v sedemdesetih letih vpeljala testiranje kot obvezni del procesa športnega tekmovanja. Prav tako je kar nekaj držav v Evropi¹⁶ pri formuliranju dopinga v različnih pravnih aktih sledilo začetnim vzorom Francije in Belgije. Vzoredno z aktivnostmi športnih

¹³ Izjemi sta bili Svetovna atletska zveza, ki je leta 1928 svojim tekmovalcem prepovedala doping, in Združenje nemških športnih zdravnikov, ki je leta 1952 doping opredelilo kot način jemanja zdravil oz. drog z namenom povečati rezultat na tekmovanju (Vieweg in Siekman v Kustec Lipicer 2007, 72).

¹⁴ Doping je s strani zdrave osebe v kakršnikoli obliki in načinu upravljanje ali uporaba organizmu tujih agentov ali fizioloških snovi v prekomernih količinah, vnesenih v telo preko neobičajnih kanalov, z edinim namenom na nenaraven in nepošten način učinkovati na udejestvovanje osebe, kadar ta sodeluje na tekmovanju (SE 1967).

¹⁵ Doping se razume kot (Kustec Lipicer 2007, 75): uporabo pripomočkov (snovi ali metod), ki potencialno ogrožajo športnikovo zdravje in/ali lahko spodbudijo njegovo udejestvovanje ter kot prisotnost prepovedanih snovi ali metod v športnikovem telesu ali dokaz o uporabi le-teh.

¹⁶ Luksemburg, Grčija, Italija, Portugalska, Španija.

organizacij so se tudi države odzvale, zlasti z interesom zaščititi šport in svoje državljane pred problemom dopinga, z ustanovitvijo posebnih institucij (nacionalnih antidoping komisij) ter s finančno podporo za izvedbo sprejetih politik. Z vstopom držav v reševanje problema dopinga se pomembno razširi njegov obseg in kompleksnost razumevanja, saj s tem ni več le problem nešportnega delovanja in kršenja športnih pravil, ampak pomeni tudi ogrožanje zdravja in splošnih družbenih vrednot ter etike, ki so sestavni elementi širšega javnega interesa. Ker pa so države posegle v problem po lastni presoji in ne na pobudo športnih organizacij, je to pomenilo, da je vzpostavljen boj, ki je nezadovoljiv oziroma neučinkovit. Odnosi med obema sferama (če so le-ti sploh obstajali) so bili šibki in neusklajeni. Športne organizacije so npr. gledale na problem le z vidika »svojega« športa, ni jih pa zanimal toliko širši vidik športa (Houlihan v Kustec Lipicer 2007, 75-76). Kljub tem prvim poskusom institucionalnega in formalno utemeljenega boja proti dopingu pa je le-ta skokovito rasel. Vzroke za ta paradoks lahko najdemo v pomoči kemijske in medicinske stroke pri proizvodnji novih kemijskih preparatov, ki so tudi v osemdesetih letih omogočili nenadzorovano uporabo dopinga (Kustec Lipicer 2007). V tistem času je bila značilnost nekaterih držav, da so svoje športnike celo podpirale pri uporabi dopinga.¹⁷

Prikazano stanje problema dopinga in neustrezno odzivanje pristojnih institucij nanj je nakazovalo na veliko verjetnost, da se bo doping, brez sprejetja učinkovitih ukrepov za njegovo zaježitev, v vseh prikazanih razsežnostih še nadaljeval. V nadaljevanje boja je bilo potrebno vključiti predstavnike organizacij vseh športnih panog in zvez na vseh ravneh ter uvedbo sistematičnega in regulativno podprtega boja. Zaradi visokih finančnih stroškov se je pričakovalo, da se bodo vključile tudi vlade posameznih držav. S poseganjem držav v reševanje problema se odpre zavest, da bodo sprejeta pravila vedno obvezujoča za družbo kot celoto, v nasprotju s poseganjem civilne družbe, ki ima na voljo le omejene mehanizme, obvezujoče samo za skupine športnikov in organizacij, ki so članice neke krovne športne organizacije. »Prevedeno v

¹⁷ Nemčija je olimpijske igre v Berlinu (1936) izkoristila kot politični instrument za samopromocijo. Tudi ko se je po 2. svetovni vojni vzpostavila blokovska delitev med ZDA in Sovjetsko zvezo, so olimpijske igre postale poligon za razkazovanje specifične ideološke veličine (De Rose 2008, 108) med obema blokoma, ki sta tekmovala ne le med političnima ideologijama, temveč tudi na gospodarskem, vojaškem in ne nazadnje tudi na športnem izkazovanju večvrednosti (Kustec Lipicer 2007, 77).

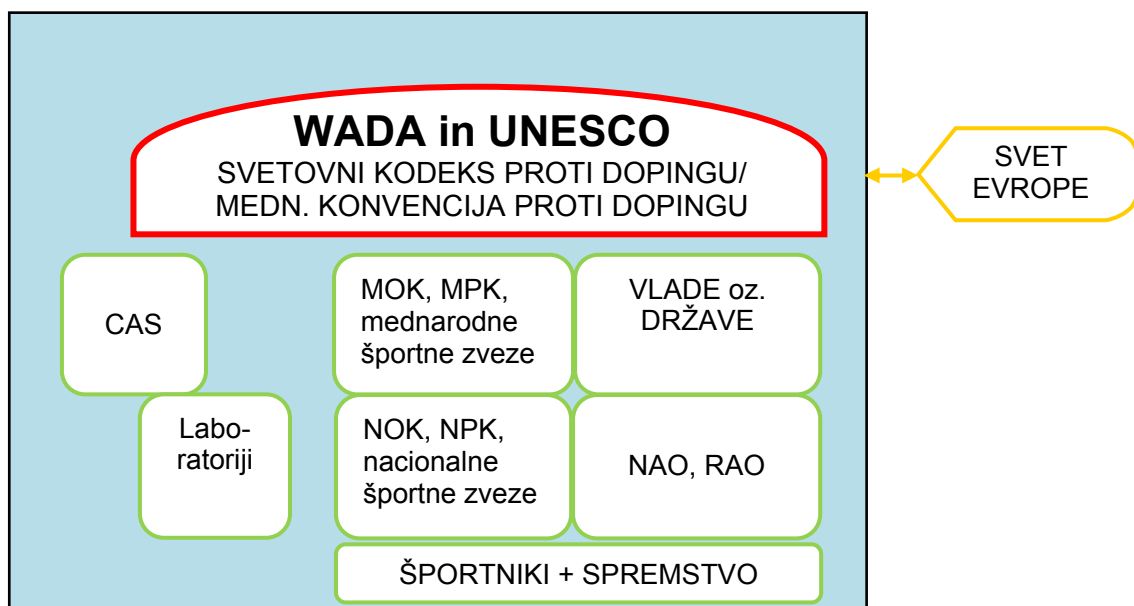
politološko terminologijo to pomeni, da se narava problematike spreminja iz zasebne v javno« (Kustec Lipicer 2005, 212). Hkrati pa se je od vlad držav zaradi internacionalizacije samega problema pričakovalo tudi, da se bodo skušale med seboj povezati v nekakšno nadnacionalno institucijo, ki bi politiko boja proti dopingu zastavila enotno, kar se je čez določen čas tudi zgodilo (Kustec Lipicer 2007, 77). Po velikem dopinškem škandalu na dirki po Franciji (1998) je MOK februarja 1999 v Lozani sklical svetovno konferenco o doping, na kateri je bila oblikovana *Lozanska deklaracija o doping v športu* (1999). Omenjena deklaracija je predstavljala izhodišče za oblikovanje neodvisne mednarodne antidopinške komisije (Wada). Njena ustanovitev predstavlja vzpostavitev globalnega boja proti doping v športu.

Danes je ta pojav dosegel takšne razsežnosti, da zahteva skupno reševanje problema, saj kljub temu, da doping jemlje posameznik, to nosi večje posledice za širšo družbo.

4.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI IN RAZVOJ POLITIKE Z VIDIKA VLOG IN ODNOSOV

V nadaljevanju sledi predstavitev najpomembnejših igralcev v boju proti doping na globalni ravni, in sicer njihova vloga, poslanstvo, način delovanja in odnosi, ki vladajo med njimi. Wada s svojim *Kodeksom* in *Unescova Mednarodna konvencija* sta ključni faktor pri vzpostavitvi boja proti doping in v nadaljevanju predstavljena kot središče, iz katerega izhaja delovanje ostalih vpletenih igralcev.

Slika 4.1: Ureditev vlog in odgovornosti številnih igralcev, vpletenih v globalni proces boja proti dopingu

Legenda:

- MOK ...Mednarodni olimpijski komite
- NOK ...Nacionalni olimpijski komiteji
- NAO ...Nacionalne antidoping organizacije
- CAS ...Športno razsodišče
- MPK ...Mednarodni paraolimpijski komite
- NPK ...Nacionalni paraolimpijski komiteji
- RAO ...Regionalne antidoping organizacije

Vir: povzeto po (WADA 2008a).

4.2.1 Svet Evrope

Svet Evrope (v nadaljevanju SE) je mednarodna medvladna organizacija,¹⁸ ki z vidika vzpostavitve globalnega boja proti dopingu igra pomembno vlogo že vse od začetka šestdesetih let 20. stoletja. Leta 1989 so ministri držav članic SE podpisali *Evropsko konvencijo o boju proti dopingu v športu*, ki jo je ratificiralo 45 evropskih držav ter Avstralija, Kanada in Tunizija.¹⁹ Ta konvencija vse do danes velja za enega temeljnih mednarodnih pravnih aktov boja proti dopingu, njeno oblikovanje pa je temeljilo na številnih dokumentih ter delovanjih različnih državnih, nacionalnih in nads nacionalnih institucij. Na njeni osnovi so leta 1994 sprejeli tudi predlog, da podpisnice konvencije od odgovornih teles s področja

¹⁸ Sestavlja jo 47 demokratičnih držav iz evropske regije, ustanovljena 5. 5. 1949 z namenom promovirati demokracijo, varovati človekove pravice in spodbujati načelo vladavine prava (SE).

¹⁹ Poimenski in časovno pregledni seznam vseh ratifikacij je dosegljiv prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=135&CM=8&DF=6/7/2008&CL=ENG> (23. november 2008).

športa zahtevajo, da postopek vključijo v svoje zakone proti dopingu in z namenom zagotoviti pošteno in enakopravno kontrolo za vse športnike podrobneje konkretizirajo poenotenje postopka jemanja vzorcev urina. Ključni cilj boja proti dopingu je bil torej s koordinirano politiko in tudi delovanjem držav zmanjšati in odpraviti doping iz športa. Od držav se je pričakovalo, da (SE 1989):

- po potrebi sprejemajo zakone, predpise ali administrativne ukrepe za omejitev dostopnosti prepovedanih sredstev in metod dopinga;
- same ali ustrezne nevladne organizacije kot merilo za sofinanciranje športnih organizacij upoštevajo njihove aktivnosti v boju proti dopingu;
- pomagajo športnim organizacijam financirati antidopinške dejavnosti ter na druge načine spodbujajo izvajanje testiranj.

Konvencija je vzpostavila tudi skupino za spremljanje, ki jo sestavljajo predstavniki držav članic, ki so dokument ratificirale, njena ključna naloga pa je spremljati (ne)izvajanje konvencije. Prav tako ima sprejeta konvencija še vedno velik vpliv na številne druge poskuse in procese v boju proti dopingu, ki so se odvijali po njenem sprejetju leta 1989, in sicer na njeni osnovi je Medicinska komisija MOK leta 1995 predlagala sprejetje Medicinskega kodeksa, ki se nanaša na prepoved dopinga, seznam prepovedanih substanc in metod, predpise o dolžnosti športnika, da pristane na medicinske kontrole in preglede, ter predpise o sankcijah v primeru kršitve omenjenega kodeksa. Prav tako je konvencija vzpodbudila razvoj ne le nacionalnih, ampak tudi drugih nadnacionalnih poskusov in pobud reševanja problema, kjer ima izstopajočo vlogo globalna pobuda svetovne antidoping agencije (Kustec Lipicer 2007, 78-79). Z nastankom Wade se vloga SE na področju boja proti dopingu delno prenese nanjo, toda SE še vedno aktivno sodeluje: pri oblikovanju politik Wade, razvoju izobraževalnih programov za antidoping (izobraževanje je del tako *Konvencije* (SE) kot *Svetovnega kodeksa proti dopingu v športu* (Wada), SE nudi informacije in koordinacijsko podporo Wadinim telesom in se bori proti trgovanju s prepovedanimi snovmi. SE je v upravnem odboru Wade zastopan z dvema predstavnikoma. Med drugim SE tudi kreira bazo nacionalnih politik boja

proti doping (kompatibilnost z Wadinim programom ADAMS²⁰ ter bazo izobraževalnih programov) (SE 2008).

4.2.2 Svetovna agencija za boj proti doping (Wada)

Kot že zgoraj omenjeno, je Wada nastala po sprejetju *Lozanske deklaracije o doping v športu (1999)*, ki je predstavljala izhodišče za njen nastanek. Wada je bila ustanovljena na pobudo SE, MOK in s podporo medvladnih organizacij, vlad ter drugih javnih in zasebnih teles, ki se borijo proti doping. Ustanovljena je bila 10. 11. 1999 v Lozani kot neodvisna, nevladna organizacija. Ključnega pomena je sestava glavnih organov, saj je članstvo enakomerno porazdeljeno med predstavnike civilnodružbenih športnih organizacij ter predstavnike držav (WADA).

Leta 2003 je Wada sprejela *Svetovni kodeks proti doping*,²¹ ki predstavlja temeljni globalni dokument, na katerem sloni svetovni program boja proti doping v športu. Je bistven dokument, ki določa okvir harmonizacije politike boja proti doping, pravila in regulacije znotraj športnih organizacij ter civilne družbe. Kustec Lipicerjeva (2005) izpostavi dve ključni razliki v primerjavi z Evropsko konvencijo, ki jo je izdal Svet Evrope:

- ni več orientiran le na določen kontinent ali regijo, ampak na svet kot celoto;
- podpisnice kodeksa so tako nacionalne civilnodružbene organizacije kot nadnacionalne civilnodružbene organizacije in sedaj, ko je sprejet tudi ustrezni pravni mehanizem (*Unescova Mednarodna konvencija proti*

²⁰ Antidoping administration and management system, katerega naloga je koordinacija antidoping aktivnosti in pomoč pri implementaciji Kodeksa, je spletna baza, ki prikaže dnevne aktivnosti organizacij in športnikov v boju proti doping, program omogoča naročanje testov za organizacije, informacije za športnike, ... (SE 2008).

²¹ Svetovni kodeks doping pojmuje kot kršenje enega ali več antidopinških pravil, med katerimi se navajajo: prisotnost prepovedanih substanc ali njihovih metabolizmov oz. markerjev v odvzetem športnikovem vzorcu, raba ali namerna uporaba prepovedanih substanc in/ali metod, zavrnitev ali neutemeljena nepredložitev vzorca in/ali oviranje oziroma izmikanje postopku, kršenje zahtev po dostopnosti športnika izven časa tekmovanja, nepooblaščen spreminjanje ali poskus ponarejanja kateregakoli dela testiranja, posedovanje prepovedanih substanc in metod, trgovanje in/ali upravljanje s prepovedanimi substancami in metodami, pomoč, spodbujanje ali druga oblika sokrivde, povezana s kršenjem oziroma načrtovanjem kršenja antidopinških pravil. Svetovni kodeks proti doping v športu. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/code_v2009_En.pdf (15. januar 2009).

dopingu v športu), ki omogoča podpis kodeksa tudi nacionalnim državam, tudi slednje.

Wada je bila ustanovljena po švicarskem notranjem pravu, to je pomenilo, da njeno priznanje in delovanje ni zavezujoče za vlade držav mednarodne skupnosti, torej niso mogle podpisati *Svetovnega kodeksa*. Rešitev so našli v sprejetju nove mednarodne konvencije proti dopingu v športu, ki je vsebinsko identična *Svetovnemu kodeksu*, vendar predstavljena v okviru Unesca, s čimer se formalno pravno omogoči ratifikacija *Kodeksa* tudi državam članicam. Pred njenim sprejetjem pa so do tedaj problem deloma zamejili že s t. i. *Kopenhagensko deklaracijo proti dopingu v športu* (WADA 2003), ki je za države sicer neobvezujoč dokument, vendar pa so s podpisom te deklaracije izrazile načelno priznavanje dela Wade in podporo njenemu boju proti dopingu ter tudi jasne namene, da bodo, ko bodo vzpostavljeni ustrezni pravni mehanizmi, podpisale tudi *Svetovni kodeks proti dopingu* (ibid). Unescova *Mednarodna konvencija proti dopingu v športu* je bila sprejeta 20. oktobra 2005 in je z javnopolitičnega vidika ključna, ker državam podpisnicam omogoča pravne okvire v mednarodni harmonizaciji boja proti dopingu. Z njenim sprejemom se je pomembnost institucionalnega delovanja Wade bistveno povečalo s formalnim priznanjem držav članic, saj so se zavedali, da Wada ne bo mogla delovati učinkovito brez močne podpore nacionalnih državnih institucij in brez upoštevanja številnih mednarodnih športnih organizacij in MOK, ki zasedajo osrednji položaj pri zastopanju športnih interesov in športnikov (Kustec Lipicer 2006b, 224-225).

Novembra 2007, na tretji svetovni konferenci v Madridu, so se zbrali predstavniki civilne družbe, športne sfere, antidoping organizacij (vsi, ki so kakorkoli povezani z bojem proti dopingu) in potrdili revizijo *Kodeksa*, ki je v veljavo stopil januarja 2009. Kot se je izkazalo, je bil *Kodeks* močno in učinkovito orodje za boj proti dopingu, z revizijo pa so želeli narediti še korak naprej k harmonizaciji in učinkovitosti politike. Odločnost in poštenost sta termina, ki opisujeta spremembe v *Kodeksu*. Naj omenimo le nekaj sprememb: večje sankcije, večja fleksibilnost, olimpijske igre in druga večja mednarodna

tekmovanja se bodo odvijala samo v državah, ki so ratificirale in implementirale *Unescovo konvencijo*, ... (WADA 2008b).

Ob ustanovitvi so bili zastavljeni ključni cilji oziroma poslanstvo Wade in njenih dejavnosti, in sicer promovirati in koordinirati mednarodni boj proti vsem oblikam dopinga v športu, uveljaviti enotne etične principe športa zaradi varovanja zdravja športnikov, izdelati enoten in ažuren seznam prepovedanih sredstev in metod ter skrbeti za njegovo stalno posodabljanje in uveljaviti enotne principe glede postopka ugotavljanja dopinga in sankcioniranja športnikov (Bergant Rakočevič 2002, 35). Boj proti dopingu, ki ga »bije« Wada, je podprt s številnimi aktivnostmi in mehanizmi, kot je financiranje znanstvenih raziskav za razvoj novih metod odkrivanja dopinga, izobraževanje, izvajanje nenapovedanih doping kontrol izven tekmovanj ipd. Wada nadzira in deluje v sodelovanju s široko mrežo igralcev, ki se borijo proti dopingu, kjer ima vsak svoje dolžnosti in odgovornosti, za kar jih zavezujejo *Kodeks* in mednarodni standardi. Pri svojem delovanju se osredotoča na 7 področij. Širina njenega delovanja oziroma področij, kjer le-ta aktivno deluje, kaže na pomembnost celostnega pristopa k boju proti dopingu (WADA 2009a):

1. *Kodeks* – sprejetje, implementacija in usklajevanje s svojimi zakoni; kot mednarodna, neodvisna agencija je Wada odgovorna za nadzor vseh treh korakov.
2. *Znanost in medicina* – vzpodbujanje znanstvenih raziskav za odkrivanje dopinga, odgovornost Wade za akreditacijo svetovne mreže antidoping laboratorijev, izdajanje letnih poročil in objavo liste prepovedanih substanc in metod ipd.
3. *Koordinacija boja proti dopingu* – Wada je razvila program ADAMS (Antidoping development management system), internetni sistem baze, ki uporabnikom omogoča lažje usklajevanje s *Kodeksom*.
4. *Razvoj boja proti dopingu* – Wada ustanavlja regionalne antidoping agencije predvsem v regijah, kjer ni oziroma poteka zelo malo antidoping aktivnosti, s čimer želi zagotoviti enakost postopka in zaščito športnikov ne glede na nacionalnost, šport in državo, kjer se testiranje izvaja.

5. *Izobraževanje* – vodenje in koordinacija učinkovitih strategij preventive dopinga in izobraževanja, pomoč vpletenim igralcev pri implementaciji izobraževalnih programov.
6. *Program, namenjen izključno športnikom (Athlete outreach)*, kjer lahko le-ti dostopajo do vseh informacij in dejavnosti.
7. *Testiranje zunaj tekmovanj* – Wada pomaga pri izvajanju nenapovedanih testiranj zunaj tekmovanj.

4.2.3 Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO)

UNESCO je organizacija Združenih narodov, ki med drugimi področji delovanja pomembno prispeva tudi h globalnemu boju proti dopingu. V strategiji, kako se zoperstaviti dopingu, ki vsebuje 3 področja delovanja, ima najpomembnejšo vlogo prav gotovo *Mednarodna konvencija proti dopingu v športu*, ki jo je leta 2007 UNESCO izdal z namenom mednarodnega sodelovanja in tako vsem državam »dal« mednarodni pravni dokument, ki pravno formalno omogoča boj proti dopingu. Konvencija zagotavlja okvir za usklajevanje protidopinških pravil in politik po celem svetu, zagotavlja pa tudi učinkovitost *Svetovnega protidopinškega kodeksa*. Poleg omenjenega UNESCO razvija antidoping izobraževanja in preventivne programe ter nudi pomoč državam pri razvoju antidopinških programov in pomoč, ki zagotavlja skladnost s Konvencijo (UNESCO 2009).

4.2.4 Mednarodni olimpijski in paraolimpijski komite, mednarodne športne zveze

Mednarodni olimpijski komite je mednarodna nevladna in neprofitna organizacija, ki je na področju boja proti dopingu postopoma prevzela hierarhično najpomembnejšo vlogo in s pomočjo zdravstvene stroke v šestdesetih letih začela izvajati tudi prve doping teste na samih tekmovanjih. Leta 1967 je MOK ustanovil Medicinsko komisijo z namenom varovanja zdravja športnikov, zagovarjanja športne in medicinske etike in ohranjanja enakih možnosti za vse v času tekmovanj. Z ustanovitvijo Wade se je vloga Medicinske

komisije spremenila iz upravljanja boja proti dopingu na aktivno delovanje za zdravje športnikov.

MOK kot pobudnik za nastanek Wade močno podpira njeno delo in trud (tudi finančna podpora, ki znaša 50 % proračuna Wade), ki so ga vložili v harmonizacijo boja proti dopingu. MOK med drugim skrbi za izvajanje kontrol dopinga med olimpijskimi igrami in izvaja sankcije za kršitelje. Njegovo delovanje sloni na *Svetovnem kodeksu proti dopingu*. Trdno verjamejo, da je trud med državami in svetom športa ne le testiranje športnikov, temveč tudi izobraževanje mladih o dopingu in njegovih posledicah. MOK se skupaj s partnerji olimpijskega gibanja zavzema za krepitev boja proti dopingu, njegovo poslanstvo in delovanje je bilo posebej izpostavljeno v Madridu na tretji svetovni konferenci o dopingu.²² Mednarodni paraolimpijski komite (MPK) ima enako vlogo kot MOK, le na paraolimpijskih igrah.²³

Mednarodne športne zveze (ang. International sport federations) so mednarodne nevladne organizacije, priznane s strani MOK, da upravljajo z enim ali več športov na mednarodni ravni in skrbijo za njihovo integriteto. Statuti, delovanje in aktivnosti morajo biti skladni z olimpijskim karakterjem, kot vse ostale športne organizacije morajo delovati v skladu s *Kodeksom* (sprejem Kodeksa, kar pomeni, da se strinjajo z njegovim prepričanjem, implementacija v svoje pravilnike, statute oziroma v druge pravno zavezujoče formalne akte ter uskladitev s svojimi pravili in politikami). Aktivnosti, ki jih *Kodeks* zahteva od zvez, so: izvajanje testiranj na tekmovanjih, kjer je mednarodna športna zveza organizator, testiranje izven tekmovanj ter sankcioniranje tistih, ki kršijo pravila antidopinga glede na *Kodeks*.

²² Boj proti dopingu je prioriteta št. 1; delovanje po principu ničelne tolerance; strožji ukrepi; pozivanje držav, naj podpišejo Unescovo Mednarodno konvencijo; poslanstvo MOK je doseči enake možnosti za vse (MOK 2008).

²³ Beseda paraolimpik izhaja iz latinske predpone »para«, ki pomeni vzporedno, ali pa grške »para«, ki pomeni poleg oziroma pri. Paraolimpijske igre so torej vzporedne (paralelne) igre olimpijskim igram. PI so za športnike s posebnimi potrebami, duševnimi, mentalnimi ali čutnimi motnjami, enakovredne olimpijskim igram absolutne športne elite. Vse od leta 1988 se nadaljuje trend organizacije obeh, olimpijskih in paraolimpijskih na eni lokaciji, da se uporabi že vzpostavljena infrastruktura, razpoložljiva tehnologija in znanje. Ker si obe organizaciji, olimpijska in paraolimpijska, prizadevata za enake cilje, se v zadnjih 18 letih vse bolj združujeta (Girginov in drugi 2005, 52-54).

4.2.5 Države

Nosijo veliko odgovornosti in zadalžitev pri boju proti doppingu, vendar je obdobje, ko so se v boj vključile tudi države, relativno kratko. Leta 1999 je MOK organiziral prvo svetovno konferenco proti doppingu v športu, ki so se je udeležili predstavniki športnih organizacij in prvič tudi predstavniki vlad posameznih držav. Ugotovili so, da problem doppinga zahteva vsestransko reševanje. Posledica te konference je nastanek Wade, kjer je članstvo enakomerno porazdeljeno med predstavnike držav in civilnodružbenih organizacij. Financiranje, ki se prav tako deli na 50-50, je prvi dve leti obstoja prevzel MOK, tako so imele države čas, da se pripravijo. MOK ima politiko plačevanja, imenovano »dolar za dolar«, ki pomeni, da ko in kolikor plačajo države, takrat plača tudi MOK identično vsoto.

Po nastanku Wade in posledično *Kodeksa*, ki je bil za večino držav nezavezujoč dokument, je bilo najprej potrebno podpisati *Kopenhagensko deklaracijo* kot javni izraz politične zavezanosti *Kodeksu*, nato pa ratificirati *Unescovo Mednarodno konvencijo proti doppingu v športu*, ki omogoča implementacijo *Kodeksa* v svojo politiko. Sedaj vse države, ki so šle skozi ti dve stopnji, lahko tudi pravno formalno delujejo v skladu s *Kodeksom*. Aktivnosti držav pri boju proti doppingu so: omogočiti in olajšati kontrole doppinga in podpora nacionalnim programom testiranja; vzpodbujati ustanovitev »best practice²⁴« pri prepoznavanju in preprodaji produktov, ki lahko vsebujejo za dopping nedovoljene snovi; prenehanje s finančno podporo tistim, ki kakorkoli sodelujejo in/ali omogočajo dopping; izvajanje ukrepov proti trgovanju in proizvodnji prepovedanih snovi; vzpodbujanje razvoja vodenja in upravljanja kadra, ki se ukvarja z bojem proti doppingu, ter skladi za izobraževanje in raziskave na področju doppinga.

²⁴ Angleška beseda, ki pomeni dobra praksa; postavljanje in uveljavljanje visokih strokovnih standardov, obstaja splošno soglasje, da lahko pravilna uporaba spretnosti, orodja in tehnik poveča možnosti za uspeh.

4.2.6 Nacionalni olimpijski in paraolimpijski komite, nacionalne panožne športne zveze

Nacionalni olimpijski in paraolimpijski komiteji so komiteji posamezne države, ki je članica MOK oz. MPK. Propagirajo in širijo osnovna načela olimpizma na nacionalnih ravneh. Podlago za delovanje predstavlja MOK, ustanovitveni akti prav tako izhajajo iz predpisov Olimpijske listine in odločitev MOK. Njihova vloga je med drugim tudi usmerjena v boj proti uporabi nedovoljenih sredstev v športu. Pravila MOK in MPK zahtevajo od nacionalnih komitejev, da sprejmejo, implementirajo in izvajajo svoja pravila v skladu s *Kodeksom* (WADA 2008a).

Nacionalne (panožne) športne zveze so članice mednarodne športne zveze in imajo enako vlogo kot slednje, le na nacionalni ravni. Prav tako morajo delovati v skladu s *Kodeksom*.

4.2.7 Regionalne in nacionalne antidoping organizacije

Regionalne antidoping organizacije, imenovane Regional antidoping organizations (v nadaljevanju RADO's), so organizacije, odgovorne za planiranje, izvajanje in upravljanje antidoping kontrol na določenem območju. Ustanovljene so bile na pobudo Wade, in sicer v tistih delih sveta, kjer ni ali je omejena kontrola antidopinga ter prevladuje slaba izobraženost na tem področju.²⁵ Wada je združila številne javnopolitične igralce znotraj geografskih območij in mobilizirala vire za boj proti dopingi pod okriljem neodvisne RADO. Ta pristop ima svetovne razsežnosti, vključuje pa dolgoročno podporo testiranju in izobraževanju na področju dopinga (WADA 2009b).

Nacionalne antidoping organizacije imajo nalogo delovanja na področju boja proti dopingi na nacionalnih ravneh, ki je v skladu s pravili Wade oz. *Kodeksa*. Odgovorne so za testiranje nacionalnih športnikov med in zunaj tekmovanj ter za testiranje športnikov iz drugih držav, ki tekmujejo znotraj države, za katero je

²⁵ Več o regijah, na katerih delujejo RADO's, si lahko pogledate prek: <http://www.wada-ama.org/en/dynamic.ch2?pagecategory.id=438> (5. januar 2009).

organizacija odgovorna. Poleg omenjenega so pristojne še za informiranje in izobraževanje s področja dopinga, zaslišanje športnikov v primeru dopinga in izdajanje začasnega suspenza (WADA 2008a).

4.2.8 Športniki in spremljajoče osebe

Športniki so del antidoping organizacij, kot so nacionalne antidoping komisije, mednarodne in/ali nacionalne športne zveze, ki delujejo na podlagi Wadinega *Kodeksa*, kar jim daje na področju boja proti doping u določene pravice kot tudi dolžnosti. Dolžnost vsakega športnika je, da je seznanjen s pravili Wade, nacionalne antidoping organizacije, nacionalnega olimpijskega komiteja ter mednarodnih in nacionalnih športnih zvez in deluje v skladu z njimi. Športniki so tako med drugim odgovorni za zagotavljanje informacij, kje se nahajajo in kje se bodo nahajali v primeru nenapovedanih doping kontrol izven tekmovanj (De Rose 2008, 124-125). Spremljajoče osebe (trenerji, zdravniki, ...) pa so prav tako odgovorni, da delujejo v skladu s *Kodeksom*, v primeru kršitev, pritiskov in/ali omogočanja dopingiranja športnikov sledijo sankcije ali kazni, ki so nujno potrebne, saj se je izkazalo, da ima prav tim, ki skrbi za svoje varovance, nanje velik vpliv.

Wada izvaja program »*Athlete outreach*« (v slovenščino lahko to prevedemo kot »ozaveščanje športnika«), ki je eden izmed bolj učinkovitih orodij za izobraževanje športnikov in njihovega spremljajočega osebja glede nevarnosti in posledic dopinga (WADA 2009d).

4.2.9 Interpol

V javnopolitično omrežje boja proti doping u se je pred kratkim vključil še en, nov igralec, z namenom, da se politika boja proti doping u še okrepi, in sicer Interpol (največja mednarodna organizacija kriminalistične policije). Wada in Interpol sta 2. 2. 2009 s podpisom »Memoranduma razumevanja²⁶« tudi formalno združila

²⁶ Angl. Memorandum of understanding je bilateralni ali multilateralni dokument, ki izraža usmerjenost strank (podpisnic) k skupnemu cilju in k skupnim aktivnostim za doseg tega cilja. Običajno se taka oblika dokumenta uporablja v primerih, ko stranke med seboj nimajo pravnih obveznosti, oziroma v situacijah, ko stranke ne morejo ustvariti pravno izvršljivih sporazumov.

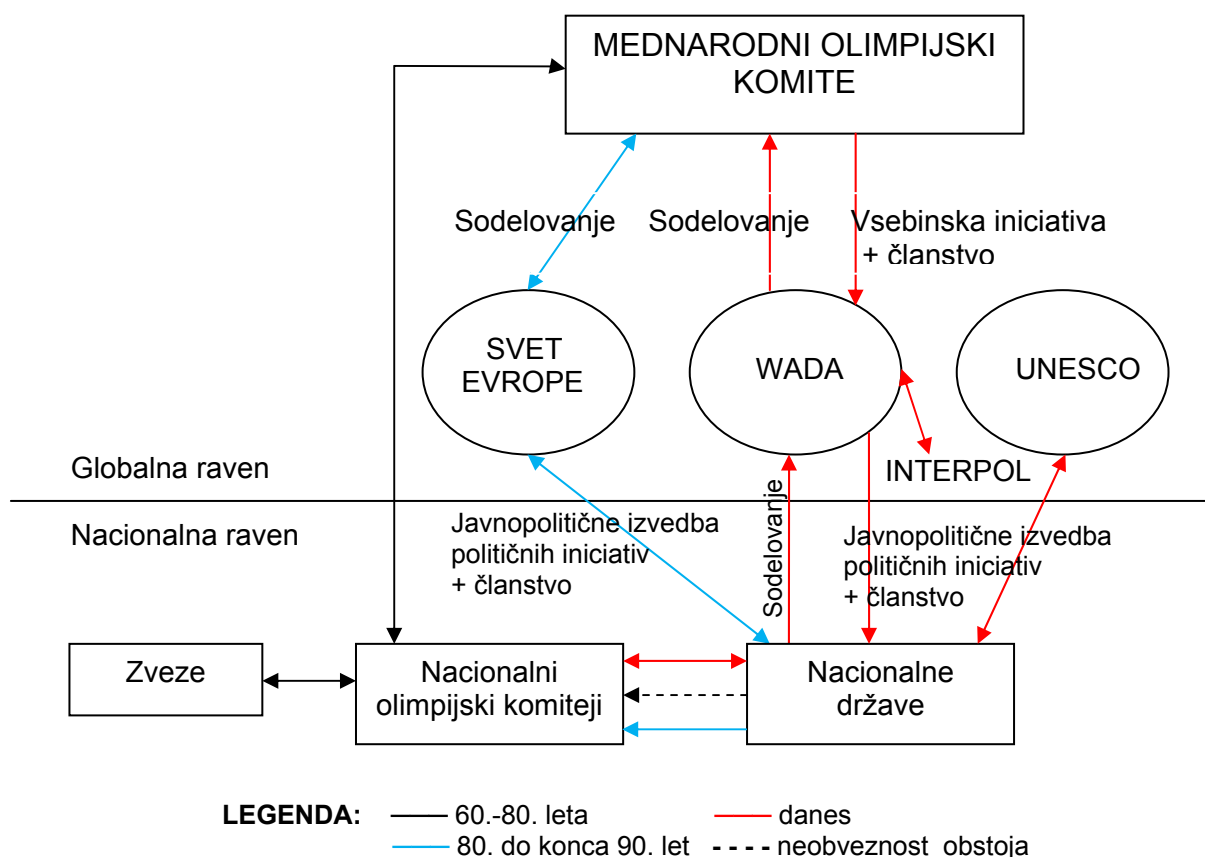
moči v boju proti dopingu. Omenjeni sporazum daje jasen okvir za sodelovanje med mednarodnimi organizacijami, ki so vpletene v ta boj, ter omogoča tako Wadi kot Interpolu tesno sodelovanje, razvoj »best practice« in medorganizacijsko sodelovanje na vseh ravneh, še posebej na področju zbiranja dokazov in dostopnosti do informacij o dopingu in trgovanju s prepovedanimi sredstvi. V skladu s sporazumom bosta Wada in Interpol stremela k implementaciji vseh potrebnih zakonodajnih sredstev v vseh 187 državah članicah Interpola, ki bo omogočila policijskim silam, da se učinkovito spopadejo s trgovanjem s prepovedanimi snovmi (WADA 2009e).

Sedaj pa si pogledajmo še razvoj politike z vidika vlog in odnosov.

Začetki boja proti dopingu z vidika razumevanja odnosov med javnopolitičnimi igralci nam kažejo na šibko sodelovanje med civilno sfero, ki so jo predstavljale posamezne športne zveze, nacionalnimi olimpijskimi komiteji ter MOK, in na drugi strani državo (kjer je le-ta posegala v reševanje problema). Lahko govorimo o relativno nepovezani in samostojni dejavnosti posameznih civilnodružbenih institucij (Kustec Lipicer 2005, 210-211). V naslednjem pomembnejšem obdobju boja proti dopingu (po letu 1980), kjer se je na nadnacionalni ravni udeležilo delovanje v okviru Sveta Evrope, lahko ugotovimo, da so države, upoštevajoč načine delovanja športne sfere, praviloma pri vzpostavljanju in izvajanju politik tesno sodelovale z nacionalnimi športnimi civilnodružbenimi organizacijami, ki pa so se organizacijsko najtesneje povezovale z mednarodnimi športnimi združenji (Kustec Lipicer 2006b, 223). Danes, ko je politika boja proti dopingu vzpostavljena najbolj na široko, je prisotna velika kooperativnost, ki je prej, ko se je problem reševal še na nacionalnih ravneh, ni bilo moč zaznati. Enakovredno sodelujejo tako nacionalne države kot tudi predstavniki nacionalnih in nadnacionalnih civilnodružbenih organizacij.

Dostopno prek http://en.wikipedia.org/wiki/Memorandum_of_understanding. 15. 2. 2009 (11. februar 2009).

Slika 4.2: Odnosi med vpletenimi igralci skozi čas

Vir: prirejeno po Kustec Lipicer (2005)

4.3 EVROPSKA UNIJA

Evropska unija (v nadaljevanju EU) kot samostojna entiteta se kot javnopolitični igralec ne vključuje v omrežje obstoječe globalne politike boja proti dopingu, vsaj ne na enak način kot ostali igralci, zato smo se odločili, da EU predstavimo v svojem poglavju. Na odločitev, ali jo sploh obravnavati, pa je vplivalo dejstvo, da je v zadnjem času tudi EU začela urejati področje dopinga.

Evropska Komisija je predlagala, da se trgovina z nezakonitimi dopinškimi substancami obravnava enako kot trgovina z nezakonitimi drogami po vsej EU. Pri boju proti dopingu je treba upoštevati kazenski pregon, zdravstveno razsežnost in preprečevanje. Evropska Komisija prav tako poziva športne organizacije k oblikovanju pravil dobre prakse za zagotovitev, da so mladi športniki in športnice dobro obveščeni in izobraženi o dopinških substancah, predpisovanju zdravil, ki lahko vsebujejo takšne substance in njihov vpliv na

zdravje. Komisija poziva vse igralce, ki so odgovorni za javno zdravje, da bolj usklajeno pristopijo k boju proti dopingu, zlasti z oblikovanjem skupnih stališč v povezavi s SE, Wado in Unescom ter z izmenjavo informacij in dobrih praks med vladami, nacionalnimi protidopinškimi organizacijami in laboratoriji, kar bi EU prineslo večje koristi. V tem okviru je izredno pomembno, da države članice ustrezno izvajajo *Unescovo Konvencijo proti dopingu* na področju športa (EU 2007).

Evropska Komisija je leta 2007 izdala *Belo knjigo o športu* (EU 2007), strateški dokument, ki je na ta način prvič opredelil politične smernice na tem področju. Znotraj Bele knjige se lotevajo tudi te problematike.

Lahko bi rekli, da je EU začela peljati »svojo« politiko na področju dopinga, ki sicer predvideva sodelovanje z Wado in ostalimi vpletenimi v ta boj, se pa ne želi vključiti v globalno politiko proti dopingu na enak način, kot so to storili igralci civilnodružbene in državne sfere. Tu se nam poraja vprašanje smiselnosti urejanja tega področja na tak način.

V nadaljevanju diplomske naloge sledi opredelitev kazalnikov, ki nam bodo služili za lažjo opredelitev načela partnerstva in sodelovanja. Ovrednotili bomo objektivne in subjektivne vidike izvajanja javne politike na ravni odnosov vpletenih igralcev.

4.4 ANALIZA ODNOSOV MED JAVNOPOLITIČNIMI IGRALCI, VPLETENIMI V PROBLEMATIKO

Izhajamo iz predpostavke, da se globalna politika boja proti dopingu izvaja na osnovi načel partnerstva in sodelovanja, če:

- se kot pozitivni oziroma kooperativni kažejo formalni odnosi med vpletenimi javnopolitičnimi igralci;
- vpleteni javnopolitični igralci s svojimi zaznavami in izkušnjami kot pozitivne vrednotijo medsebojne odnose, ki se vzpostavljajo med vpletenimi igralci.

Zaradi narave problematike in težje izvedljivih intervjujev smo analizo odnosov med javnopolitičnimi igralci, vpletenimi v boj proti dopingu na globalni ravni, proučili in bazirali predvsem na objektivnem vidiku odnosov oziroma kako se leti kažejo skozi prizmo formalnosti. Subjektivno zaznavo smo pridobili z opravljenimi intervjuji.

Formalno določenost odnosov lahko razberemo na podlagi obstoječih pravnih aktov boja proti dopingu. Analiza ključnih pravnih aktov (*Unescova konvencija*, *Kodeks*) pokaže, da politika boja proti dopingu formalno sloni na enakovredni vlogi športnih organizacij in državnih oblasti. *Unescova konvencija* v 3. členu z naslovom Sredstva za doseg ciljev Konvencije med drugim zavezuje države podpisnice k vzpodbujanju vseh oblik sodelovanja mednarodnih korporacij, ki imajo namen zaščititi športnike in etiko športa ter gojiti mednarodno sodelovanje med državami in vodilnimi organizacijami v tem boju, zlasti z Wado (WADA 2008c). Nadalje je celoten 3. del *Konvencije* namenjen mednarodnemu sodelovanju, 13. člen predvideva sodelovanje med antidoping organizacijami in športnimi zvezami, 16. člen mednarodno sodelovanje pri doping kontrolah ipd. (ibid).

Tudi *Kodeks* skozi celotno besedilo navaja podpisnice k sodelovanju, izrecno pa je v 3. poglavju (Vloge in odgovornosti) v uvodu opredeljeno, »da se bodo podpisnice zavzemale za delovanje v duhu partnerstva in sodelovanja z namenom zagotoviti uspešen boj proti dopingu v športu« (WADA 2009f). V nadaljevanju, kjer so podrobneje določene vloge in odgovornosti vsakega igralca, vpletenega v politiko boja proti dopingu, se pri vsakem od vpletenih nahaja enak člen, in sicer imajo MOK, mednarodne športne zveze, države, ... odgovornost sodelovanja z ustreznimi nacionalnimi organizacijami, agencijami in ostalimi antidoping organizacijami (ibid). Enakopraven odnos med vsemi vpletenimi se formalno kaže tudi v finančnem vidiku, kjer MOK in države prispevajo enak finančni delež za delovanje Wade.

Z nastankom Wade se vloga SE v boju proti dopingu zmanjša, in sicer Wada prevzame vlogo vodilnega konja na tem področju, vendar SE ostane aktivno vključen v to politiko. V upravnem odboru Wade ima SE dva predstavnika. Sodelovanje se izraža predvsem v njegovi pomoči pri oblikovanju politik Wade,

razvoju izobraževalnih programov ter nudenju informacijske in koordinacijske podpore.

Odnos Interpol – Wada pa je nedavno formalno opredelil »Memorandum razumevanja«, ki jima omogoča tesno sodelovanje na način razvijanja najboljše prakse in medorganizacijsko sodelovanje na vseh ravneh, zlasti pa na področju zbiranja dokazov in dostopnosti do informacij o dopingu in trgovanju s prepovedanimi sredstvi.

Partnerstvo pa se poleg formalnih vidikov izraža tudi v praksi, in sicer:

- Wada je razvila dokumentacijo doping kontrol z namenom standardizacije in poenostavitve procesa kontrole dopinga za športnike in osebje, ki ga izvaja, v sodelovanju (partnerstvu) z mednarodnimi športnimi zvezami, NAO, športniki, laboratoriji in ostalimi vpletenimi v boj proti dopingu;
- Wada je v partnerstvu s SE (z obsežnimi posvetovanji) razvila model bistvenih smernic za izobraževalne programe (WADA 2008c);
- partnerstvo se dobro kaže tudi pri »Athlete outreach« programu, ki je dober primer, kaj se lahko s partnerstvom vseh vpletenih doseže (skupno delovanje na izobraževanju športnikov po celem svetu).

4.4.1 Centralni javnopolitični igralec

Centralni javnopolitični igralec je igralec, ki ima v omrežju osrednjo vlogo. To pomeni, da vsa razmerja med igralci potekajo preko centralnega igralca. Zelo velik pomen za sodelovanje in vpliv v omrežju ima položaj posameznega igralca v javnopolitičnem omrežju (Laumann in Knoke v Daugbjerg 1998, 27). V centru javnopolitičnega omrežja so odnosi zaradi odličnega izhodišča za komunikacijo in pridobivanje ter izmenjavo virov bolj aktivni kot na periferiji. V primeru, da obstaja javnopolitični igralec, ki ima centralno vlogo, se posledično vzpostavijo hierarhični odnosi.

Kazalniki centralnega igralca so:

- je osrednji kanal komunikacije med igralci;
- ima dostop do vseh ključnih virov;
- ima nadzor nad ostalimi igralci.

Wada v preučevanem javnopolitičnem omrežju vsekakor nastopa kot centralni igralec, vendar zaradi sestave Wade, ki zajema različne javnopolitične igralce, to pomeni enakovredno vlogo športne sfere in držav, vendar po mnenju Verovnika (2009) znotraj Wade niti vleče MOK skupaj z močnimi mednarodnimi športnimi zvezami. »Problem, ki ga vidim, da se pojavlja v praksi, pa je, da je Wada predvsem organizacija, ki je nastala na pobudo svetovnega olimpijskega gibanja, torej ima MOK precejšen vpliv na dogajanje, kljub na papirju enakovrednemu partnerstvu« (ibid).

Komunikacija poteka preko Wade, torej posledično razpolaga tudi z največ informacijami. Vsi, ki se jih zadeva politika boja proti dopingu, morajo poročati in odgovarjati Wadi in ji tako tudi omogočajo nadzor nad dogajanjem. Kot osrednji komunikacijski kanal ima Wada nadzor nad večino interakcij, ki potekajo med igralci, kar je pomembna komponenta splošnega nadzora. Formalno vlogo nadzornika Wade omogoča ratifikacija *Unescove Mednarodne konvencije* in sprejetje *Kodeksa*, kjer podpisnice tudi podpirajo njen nadzor. Prav tako Wada s posedovanjem ključnih informacij lahko vrši nadzor nad ostalimi in usmerja njihovo delovanje.

4.4.2 Moč v javnopolitičnem omrežju

O teoretični opredelitvi moči smo pisali že na začetku naloge, zato samo na kratko spomnimo, da ko je moč vsaj približno enakomerno porazdeljena oziroma razpršena med igralce, govorimo o enakovrednosti igralcev v javnopolitičnem omrežju, v nasprotnem primeru pa govorimo o dominantnem igralcu in hierarhičnih odnosih, če posamezni igralec poseduje bistveno več moči kot ostali (van Waarden 1992).

Kazalniki, ki opredeljujejo močnega igralca, so:

- možnost vplivanja na ostale igralce;
- razpolaganje z bistveno več viri kot ostali igralci (znanje, finančna sredstva, človeški viri, nadzor nad pomembnimi informacijami);
- vzpostavljeno komunikacijsko omrežje z ostalimi igralci;
- formalno določene funkcije in pristojnosti;
- stalnost delovanja.

V javnopolitičnem omrežju globalne politike boja proti dopingu se odločitve sprejemajo z večinskimi volitvami. Po mnenju intervjuvanega pa imajo določeni igralci v omrežju možnost vplivanja in uveljavljanja svojih interesov in odločitev. »Sprejemanje odločitev z večinskimi odločitvami je zopet na papirju OK, vendar zaradi lobiranja šibkejši pogosto počepnejo pod pritiskom. MOK drži države v šahu predvsem s postavljanjem pogojev, kot je npr.: če ne boste naredili tako in tako, ne boste smeli nastopiti na OL. Tukaj se vrti ogromno denarja« (Verovnik 2009).

MOK kot najmočnejša športna svetovna organizacija razpolaga z različnimi močnimi viri, kot so finance, informacije, kar mu daje možnost vplivanja na ostale. Verovnik (2009) vidi problem prevlade MOK-a tudi zato, ker je Wada nastala na njegovo pobudo.

Državni igralci niso enakovreden partner (v praksi) zaradi poznega vstopa v to politiko. Športna sfera dobro deluje in je utečena brez vmešavanja držav. Zaradi širine problema so se sedaj priključile tudi države, vendar trenutno še nimajo enakovredne vloge. Ostali igralci, vključeni v boj proti dopingu, kot so NOK, nacionalne športne zveze, pa morajo predvsem upoštevati pravila, ki pridejo od zgoraj, torej praktično nimajo vpliva (ibid).

4.4.3 Interesi javnopolitičnih igralcev

Tudi o interesu smo podrobneje že pisali. Na splošno lahko različne interese različnih igralcev delimo na skupne oziroma kompatibilne in konfliktne. Vsaka javna politika je rezultat interesov v javnopolitičnem omrežju sodelujočih igralcev.

Kazalniki za skupne interese igralcev so:

- končni cilj vseh igralcev je enak;
- partikularni interesi ne ogrožajo končnega cilja.

Idealno stanje, da so interesi medsebojno kompatibilni, je v realnosti težko doseči. Vedno prihaja do konfliktov interesov. Končni cilj vseh vpletenih igralcev je enak oziroma vsi so vključeni v politiko z enakim interesom in ciljem, ki je

zmagati v boju proti dopingu. Torej, kar se tiče splošnega, končnega cilja, so interesi vseh vpletenih enaki. V praksi pa se pojavi tudi kakšen drug, osebni interes. Kot smo že omenili, se v športu vrti ogromno denarja in zato so v ozadju politike boja proti dopingu tudi drugačni interesi. Wada se je s tem problemom soočila pri volitvah za drugega predsednika, kjer je prišlo do spora med Evropo in ostalim delom sveta, kar je privedlo tako daleč, da je bil ogrožen boj proti dopingu. Namreč potem, ko je svojo kandidaturo nenadoma, tik pred volitvami, umaknil evropski predstavnik, Francoz Jean-Francois Lampour, je edini pretendent za vodilno mesto (p)ostal Avstralec, kar pa nikakor ni bilo po godu Evropi, saj naj bi neuradno veljal dogovor, da naj bi po kanadskemu predsedniku Richardu Poundu to vlogo dobil nekdo iz Evrope. V stiski so za mesto predsednika predlagali bivšega olimpijskega šampiona Guya Druta, saj so imeli edino tako možnost, da dobijo vodilni stolček, vendar je predsednik postal nekdanji avstralski finančni minister John Fahey.

Izpostavil bi problem izvolitve novega predsednika Wade, ki bi moral biti Francoz, vendar so z lobiranjem in prikrojevanjem pravil izvolili trenutnega predsednika Fahey-ja, ki je Avstralec. Francozi so bili med prvimi, ki so imeli urejeno področje dopinga tudi z zakonodajo, tam se tega lotevajo zelo resno, kar je verjetno pripomoglo k temu, da so se malo ustrašili, da bi bil predsednik Wade Lampour. Sam sem na volitvah za predsednika tudi predlagal, da se le-te izvedejo tajno, vendar se o predlogu ni niti razpravljalo niti glasovalo, bil je avtomatično zavrnjen. To nam nekaj pove ... (Verovnik 2009)

Partikularni interesi bi tukaj kmalu ogrozili končni cilj politike, ki je neizprosni boj proti dopingu. Zadevo so rešili, Wada nadaljuje z izpolnjevanjem svojega poslanstva, vendar ostaja grenak priokus.

5 POLITIKA BOJA PROTI DOPINGU V SLOVENIJI

V nadaljevanju diplomske naloge predstavimo politiko boja proti dopingu v Sloveniji, njen zgodovinski razvoj, cilje in glavne javnopolitične igralce, ki jo sooblikujejo in izvajajo.

5.1 NASTANEK IN RAZVOJ

Slovenija je boj proti dopingu v športu formalno vzpostavila julija 1992, ko je notificirala *Konvencijo boja proti dopingu v športu* SE (1989).²⁷ To je prvi in temeljni mejnik v zgodovini slovenske samostojnosti na tem področju. Trdnejše formalne smernice nacionalnega boja proti dopingu v športu so bile dokončno vzpostavljene leta 1996 z ustanovitvijo osrednje institucije za boj proti dopingu, imenovane Nacionalna antidoping komisija (v nadaljevanju NAK), ki sta jo soustanovila država oziroma Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) ter Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS–ZŠZ). NAK je postala nosilka in izvajalka vzpostavljenе politike. Po ustanovitvi je NAK sprejela *Ustanovitveni akt* (1996a), ki opredeljuje njeno poslanstvo in področja oziroma programe dela, ključne javnopolitične cilje in načine njihovega doseganja. Na njegovi podlagi je bil še v istem letu sprejet tudi *Pravilnik o doping kontroli in kontroli spola* (NAK 1996b), s katerim so natančneje določili namen, organizacijo in postopek kontrole dopinga in spola v Sloveniji (Kustec Lipicer 2005, 6). Pravilnik so sicer leta 2004 vsebinsko precej spremenili, vendar ker ni dobil potrditve Strokovnega sveta za šport (SSŠ) pri MŠŠ, nikoli ni stopil v veljavo. Novi predlogi sprememb pravilnika so se začeli v okviru OKS–ZŠZ ponovno pripravljati poleti 2007, tudi kot neposredna posledica vse več primerov nejasnosti v pristojnostih in postopkih v primeru doping kontrole pri nas (Kustec Lipicer 2007, 90). Novembra 2008 končno vstopi v veljavo nov pravilnik, in sicer *Pravilnik proti dopingu Nacionalne antidopinške komisije* (NAK 2008).²⁸ Pravilnik je pravzaprav krovni in z vsebinskega vidika najbolj celosten pravni akt, v katerem se nahajajo predpisi glede dopinga v športu pri nas (Kustec Lipicer 2007, 91).

Država je legitimnost vzpostavljeni politiki podala tudi v sprejetih širših pravnih aktih s področja športa. Doping je omenjen v *Zakonu o športu* (1998), vendar le

²⁷ Slovenija kot samostojna država se je z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij SE (1992) izrekla za neposredno nasledstvo že ratificirane konvencije, medtem ko so vse ostale nekdanje jugoslovanske republike (Hrvaška, Srbija, Črna gora, Bosna in Makedonija) po osamosvojitvi konvencijo ponovno ratificirale (Kustec Lipicer 2007, 89).

²⁸ Pravilnik velja za vse kategorije športnikov, tudi za rekreativce, ki nastopajo na organiziranih tekmovanjih, za trenerje, športne funkcionarje, zdravnike in medicinsko osebje ter za vse nacionalne športne zveze (Osredkar v Kustec Lipicer 2005, 6).

posredno v členih, ki se sklicujeta na potrebo po spoštovanju mednarodnih pravnih aktov.²⁹

Vsebinsko je politiko boja proti dopingu vlada leta 2000 podrobneje opredelila tudi v Nacionalnem programu športa v RS (2000), v poglavju, ki se nanaša na razvojne in strokovne naloge v športu, oziroma v podpoglavju, ki govori o preprečevanju uporabe nedovoljenih poživil in postopkov.³⁰

S tem aktom je bila tako pravno-formalno tudi s strani države dokončno potrjena vzpostavitev posebne politike boja proti dopingu v športu, obstoj osrednje institucije NAK ter finančni delež, ki ga letno za boj proti dopingu namenja država (Kustec Lipicer 2005, 241). Iz spodnje preglednice lahko razberemo, da je formalno za politiko boja proti dopingu namenjeno relativno malo denarja, čeprav se višina sredstev skozi preučevana obdobja povečuje in so se v zadnjem letu močno zvišala.

²⁹ Zakon o športu je dostopen prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=24407> (ZSpo, člen 45. in 62).

³⁰ Podrobneje si vsebino členov lahko ogledate prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=24407> (8. januar 2009).

Preglednica 5.1: Finančna sredstva v EUR, namenjena boju proti dopingu v Sloveniji

Leto	Prihodki MŠŠ	Prihodki FŠO	Prihodki OKS-ZŠZ	Skupaj
1996	4.328		ni podatka	
1997	16.692		ni podatka	
1998	16.692		ni podatka	
1999	3.912		ni podatka	
2000	16.692	4.799	5.247	26.738
2001	16.692	12.519	6.780	35.991
2002	12.519	12.519	24.383	49.421
2003	12.519	12.519	31.433	56.471
2004	22.534	12.519	36.823	71.876
2005	22.534	ni podatka	43.456	ni podatka
2006	25.037	ni podatka	66.624	ni podatka
2007	25.038	ni podatka	67.216	
2008	75.000	ni podatka	95.407	

Vir: Kustec Lipicer (2007), MŠŠ (2008), Jagodic (2009)³¹

Po vzpostavitvi globalne politike boja proti dopingu in sprejemu Wadinega Kodeksa (2003) je bilo pričakovati, da bodo pristojne institucije, ki vršijo boj proti dopingu v Sloveniji, ratificirale omenjeno svetovno podprto politiko na tem področju s podpisom najprej *Kopenhagenske deklaracije* in nato še z ratifikacijo *Unescove Mednarodne konvencije*. *Kopenhagensko deklaracijo* je Slovenija sprejela, medtem ko *Unescove Mednarodne konvencije* ni ratificirala do novembra 2007, kar je več kot 2 leti po sprejemu le-te. Za to, po mnenju Verovnika (2009), ni bilo nekega posebnega vzroka, trajalo je tako dolgo, ker ratifikacija te pogodbe ni bila prioriteta. Lahko rečemo, da v Sloveniji obstajajo pravno-formalne podlage za to, da lahko govorimo o obstoju javne politike boja proti dopingu. Z ratifikacijo *Unescove konvencije* lahko govorimo o bolj aktivni

³¹ Na Fundacijo za šport smo se obrnili s prošnjo po podatkih o finančnih sredstvih, vendar nam teh informacij niso posredovali.

vlogi države, kar se kaže tudi v sprejetju novega *Kazenskega zakonika* (2008). S 1. 11. 2008 je začel veljati nov Kazenski zakonik, kjer je prvič v njem našel svoje mesto tudi doping in predvideva kazenski pregon za posredovalce prepovedanih snovi.³² Zakonik zaenkrat predvideva le neposreden kazenski pregon tistih, ki posredujejo prepovedane snovi, ne pa športnikov, ki s pomočjo dopinga dosegajo svoje uspehe. Ti so še vedno v pristojnosti športnih zvez in krovnih organizacij. Vendar je kljub temu, po mnenju takratnega direktorja Direktorata za šport Simona Starčka, z novim členom storjen pomemben korak v pravo smer pri boju proti prepovedanim snovem v športu: »Doslej je bil zaradi dopinga z nenastopanjem, izgubo odličij, sponzorjev in podobnega kaznovan vedno le športnik. Po novem bodo za dejanja odgovarjali vsi vpleteni, torej tudi zdravniki, trenerji in drugi, ki športniku posedujejo doping« (Planet 2008).

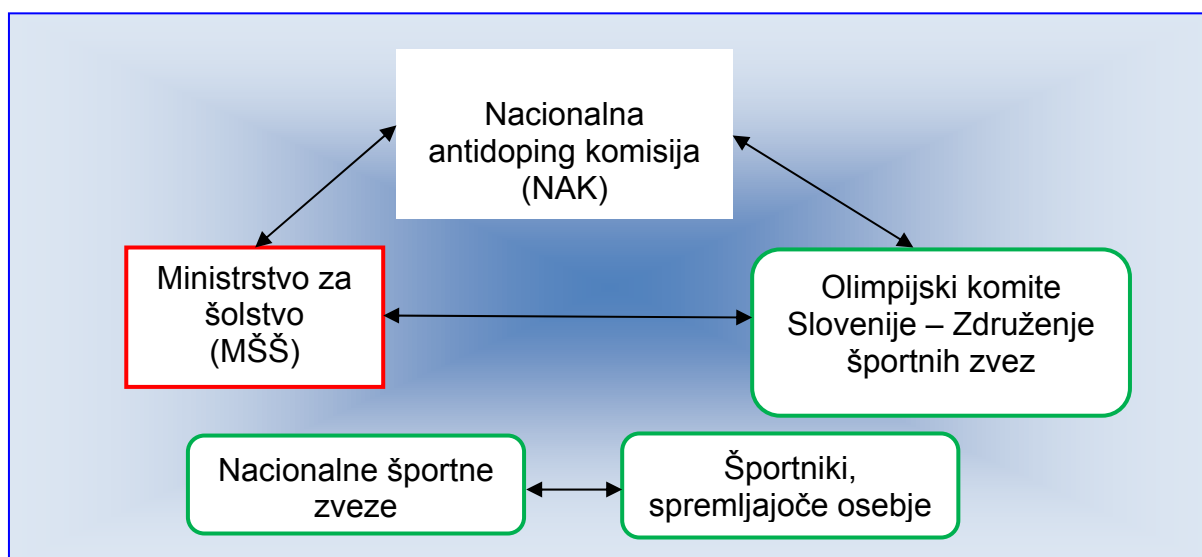
V smislu boja proti dopingu je *Kazenski zakonik* (2008) dobrodošla sprememba, ki pa ima pravno proceduralno gledano pomanjkljivost, saj se nanaša le na prepovedane snovi, ne pa tudi postopke. Tako Rajšter (2009) kot Jagodic (2009) sta mnenja, da bo člen potrebno dopolniti in vključiti še »postopke«, čeprav po njunem mnenju to ne bi smelo predstavljati bistvenega problema v smislu, da bi bil člen neuporaben oziroma se ga ne bi dalo izvrševati.

5.2 JAVNOPOLITIČNI IGRALCI

V nadaljevanju sledi predstavitev najpomembnejših igralcev v boju proti dopingu v Sloveniji, in sicer njihova vloga, poslanstvo, način delovanja in odnosi, ki vladajo med njimi.

³² Vsebino člena najdete prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=86833> (5. januar 2009).

Slika 5.2: Igralci, vpleteni v proces boja proti dopingu v Sloveniji

Legenda: državni igralec ... civilnodružbeni igralec

5.2.1 Nacionalna antidoping komisija (NAK)

Leta 1996 sta država (MŠŠ) in OKS–ZŠZ soustanovila NAK kot osrednjo institucijo za boj proti dopingu ter jo pooblastila za nosilko in izvajalko vzpostavljenе politike. Namen ustanovitve NAK (1996a): »S podpisom in ratifikacijo Konvencije Sveta Evrope se je Slovenija zavezala, da bo na nacionalni ravni ustanovila neodvisno komisijo za boj proti dopingu.«

Področja dela NAK, preko katerih uresničuje zastavljeno javno politiko oziroma dosega zastavljene cilje, so edukacija, informiranje in testiranje (NAK 1996a).

V *Pravilniku proti dopingu* (NAK 2008) je NAK navedena kot krovna institucija za področje antidopinga v Republiki Sloveniji. S podpisom *Svetovnega Kodeksa* proti dopingu je: »sprejela zavezo, da bo na območju RS sprejela in izvajala pravila in smernice boja proti dopingu, ki so skladne z obveznimi določbami Kodeksa in s pravili mednarodnih športnih zvez z namenom, da se v RS odpravi doping v športu.«

Ključna sprememba, ki jo je prinesel nov *Pravilnik*, je prenos vodenja postopkov na prvi in drugi stopnji sankcioniranja iz nacionalne športne zveze na NAK, kar ji

omogoča izpeljati postopke bolj neodvisno in tudi bolj kvalitetno (Osredkar 2009).

NAK formalno sestavlja devet članov, vendar je dejstvo, da v praksi skupaj s pomočjo administrativne podpore OKS–ZŠZ in dopinških delegatov NAK dejansko nepoklicno vodi en sam človek, ki tako skrbi za izvedbo celotne politike (Kustec Lipicer 2007, 147). Nekaj časa se je razmišljalo o ustanovitvi protidopinške agencije, ki bi se z bojem proti dopingu ukvarjala profesionalno. Tako bi rešili problem, ki pesti NAK, vendar so trenutno to misel opustili in se odločili za ustanovitev neodvisnega oddelka na OKS–ZŠZ.

Oddelek bo ločen od odbora za vrhunski šport in od ostalih, nekdo bo profesionalno opravljal administrativno-strokovna dela, česar do sedaj v Sloveniji še nismo imeli. Tam bo nekdo, ki bo za vse pristojen, dispečer informacij, povezoval bo delo NAK in vseh, ki so vpleteni v boj proti dopingu. Ta profesionalc naj bi bil korak naprej, da bi to spravili na višji nivo. Prej je bilo govora o agenciji, vendar smo se sedaj odločili za takšno rešitev, ker agencija je nova pravna institucija, tam so zaposleni ljudje, mi pa ocenjujemo, da zaenkrat ne rabimo več kot enega človeka, ki bi se s tem ukvarjal. Po administrativni plati bo podpiral delo NAK, imel bo vlogo koordinatorja, administratorja, skratka deklica za vse, kar se tiče antidopinga. Do sedaj smo imeli 5 različnih subjektov, kjer je vsak nekaj delal na tem področju. Profesionalizacija delovnega mesta je po mojem mnenju trenutno ustrezen ukrep, če bo pa čez nekaj let agencija, pa tudi v redu. (Jagodic 2009)

5.2.2 Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS–ZŠZ)

OKS je krovna nacionalna športna organizacija, polnopravno vključena v MOK.³³ Na podlagi ratifikacije *Konvencije o boju proti dopingu* SE in *Medicinskega pravilnika* MOK in sedaj še na podlagi ratifikacije *Unescove konvencije* je OKS–ZŠZ s svojimi članicami dolžan izvajati aktivnosti proti uporabi dopinga. V svojem pravilniku *Pravila OKS–ZŠZ* (2009b) se le-ta zavezuje, da se med drugim bori proti uporabi nedovoljenih sredstev in postopkov, prepovedanih s strani MOK ali mednarodnih zvez, zlasti s povezovanjem s pristojnimi institucijami v državi, in s tem omogoča izvajanje

³³ Na nacionalni ravni hierarhično zaseda najvišje mesto v Sloveniji in je osrednja nevladna društvena športna organizacija, v katero so včlanjene nacionalne in lokalne športne zveze ter druge društvene strokovne organizacije v Sloveniji. Njen glavni namen je zagotavljati pogoje za nadaljnji razvoj športa na našem ozemlju in zastopati interese športnikov in športnih organizacija doma in v tujini (Kustec Lipicer 2005, 197).

zdravstvene kontrole v optimalnih razmerah. Poleg omenjenega OKS–ZŠZ zagotavlja redno izobraževanje na področju dopinga in skrbi za kontrolo (ibid). Kot soustanovitelj NAK OKS–ZŠZ sodeluje tudi znotraj NAK³⁴ ter mu nudi administrativno podporo.

5.2.3 Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (MŠŠ)

V organizacijskem smislu ministrstvo v delu, pristojnem za šport, predstavlja Direktorat za šport, ki opravlja naloge na področju športne vzgoje, rekreacije, kakovostnega in vrhunškega športa ter športa invalidov (MŠŠ 2008).

Država se je v boj proti dopingu bolj aktivno vključila leta 1996 z ustanovitvijo NAK, leta 2008 je tudi vidno povečala finančna sredstva, namenjena tej problematiki, ter z novim *Kazenskim zakonikom* (2008) tudi zakonsko omogočila pregon dopinga. Lahko rečemo, da se država počasi otresa očitkov o izključno pasivni oziroma navidezno normativni vlogi v politiki boja proti dopingu v športu.

5.2.4 Nacionalne panožne športne zveze

Sprejete zaveze in predvsem določila krovnih institucij v boju proti dopingu v okviru lastnih pravil delovanja so dolžne sprejeti ter izvajati tudi posamezne športne zveze. Te vzpostavljajo svojemu športu prilagojena pravila in programe ter ustrezne organe, pristojne za njihovo izvajanje, ki so skladni s *Kodeksom* (WADA 2009f) (Kustec Lipicer 2007, 94). Trenutno je v Sloveniji pri OKS–ZŠZ registriranih 80 športnih zvez, zelo malo pa jih ima sprejete in javno objavljene posebne antidopinške pravilnike in komisije oziroma druge institucionalne oblike organov, ki so pristojni za področje boja proti dopingu (ibid).

Pravilnik proti dopingu (NAK 2008) so nacionalne športne zveze dolžne sprejeti in ga vključiti v svoje predpise.³⁵ V primeru, da se zveze ne držijo *Pravilnika*

³⁴ Imenuje komisijo za zdravstveno varstvo športnikov, ki preuči vloge za TI (terapevtske izjeme); skupaj z MŠŠ imenuje neodvisno disciplinsko komisijo NAK ter neodvisno arbitražo NAK; skupaj z MŠŠ sprejme spremembe *Pravilnika*, ki ga predlaga NAK (NAK 2008).

*proti doping*u (ibid) in ga ne izvajajo v skladu z njegovimi določili, se proti njim vršijo sankcije.

5.2.5 Športniki, spremljajoče osebje

Sprejeta določila krovnih institucij boja proti doping

u so dolžni sprejeti in upoštevati tudi sami športniki in njihovo spremljajoče osebje. Naloge in odgovornosti športnikov ter vloga in naloge spremljajočega osebja športnika so navedene v Pravilniku proti doping

u (NAK 2008).³⁶ Razen dolžnosti in nekaj pravic omenjeni praktično nimajo vpliva na oblikovanje in izvajanje politike. Po besedah enega izmed intervjuvanih (2009) se morajo športniki podrežati vsem v tej politiki, bi pa morali imeti trenerji tu večjo vlogo, saj jim športniki zelo zaupajo.

5.3 ANALIZA ODNOSOV MED JAVNOPOLITIČNIMI IGRALCI, VPLETENIMI V PROBLEMATIKO

Tako kot v poglavju 4.4 je tudi tu namen ovrednotiti objektivne vidike javne politike na ravni odnosov vpletenih igralcev, z analizo subjektivnih vidikov, ki nam bo dala širši pogled na dejansko stanje. Izhajamo iz postavke, da v Sloveniji politika boja proti doping

u ne sloni na osnovi načel partnerstva in sodelovanja, če:

- se kot negativni oziroma nekooperativni kažejo formalni odnosi med javnopolitičnimi igralci;
- vpleteni javnopolitični igralci s svojimi zaznavami, izkušnjami in predlogi kot negativne vrednotijo medsebojne odnose, ki se vzpostavljajo med vsemi vpletenimi skupinami javnopolitičnih igralcev.

Formalno določenost odnosov lahko razberemo na podlagi obstoječih pravnih aktov boja proti doping

u. Analiza ključnih pravnih dokumentov (Zspo 1998; NPS 2000; NAK 1996a, 2008) pokaže, da nobeden med njimi nikjer natančno ne

³⁵ Nacionalne športne zveze so dolžne sprejeti ta pravilnik in ga vključiti bodisi neposredno ali preko sklicevanja v svoje splošne akte, statut ali pravila in na ta način preko športnih pravil ter pravic in dolžnosti zavezati svoje člane in udeležence (NAK 2008, 4. člen).

³⁶ Podrobneje si člene lahko ogledate prek:

<http://www.amzssport.com/strani/pravilniki/2009/01a=pravilnik-protidoping.pdf> (8. februar 2009).

določa formalnih relacij med vpletenimi javnopolitičnimi igralci (Kustec Lipicer 2005, 270), z izjemo novega *Pravilnika proti dopingu* (NAK 2008). Njegova vsebina na nacionalni ravni predvideva sodelovanje med NAK in OKS–ZŠZ, MŠŠ ter nacionalnimi športnimi zvezami. NAK ob koncu koledarskega leta pripravi za oba soustanovitelja letna poročila o svojem delu ter poročila o opravljenih doping kontrolah. Nadalje se sodelovanje med NAK in njenima soustanoviteljema kaže tudi v udeleževanju članov NAK na sejah OKS–ZŠZ in SSŠ (Kustec Lipicer 2005, 271). OKS–ZŠZ ima vlogo imenovanja komisije za zdravstveno varstvo športnikov, skupaj z MŠŠ pa še imenovanje neodvisne disciplinske komisije NAK in neodvisne arbitraže NAK. *Pravilnik* predvideva tudi sodelovanje z nacionalnimi športnimi zvezami. Za odnose med NAK in športniki in njihovim spremljajočim osebjem je značilno, da v formalnih pravnih dokumentih niso posebej opredeljeni, z izjemo navajanja nalog in odgovornosti (NAK 2008). Analiza nacionalnih pravnih aktov torej le zelo posredno kaže na odnose med ključnimi, v politiko vpletenimi javnopolitičnimi igralci, lahko rečemo, da je formalno gledano prevladujoč odnos, če ta sploh obstaja, izhodiščno sodelovalen.

V nadaljevanju bomo ovrednotili dejanske načine sodelovanja med javnopolitičnimi igralci, vpletenimi v boj proti dopingu, ki smo jih spoznali preko subjektivnih izkušenj, in med predstavniki v politiko vpletenih igralcev. V pomoč nam bodo, enako kot na globalnem nivoju, kazalniki interesa, moči in centralnosti. Analiza temelji na:

- podlagi izvedenih intervjujev predstavnikov skupin, ki sodelujejo v obravnavani politiki;
- raziskavi, narejeni leta 2005, avtorice dr. Simone Kustec Lipicer,
- analizi omizja »*Smo uspešni v boju proti dopingu?*« (OMIZJE 2007),

kjer nam bosta zadnji dve analizi služili še kot orodje za primerjavo, kaj se je v slabih 4 letih na tem področju spremenilo oziroma dejansko naredilo. Pregled ugotovitev omenjenih analiz smo strukturirali po času (od najstarejše do najnovejše), saj smo tako dobili boljši vpogled v dogajanje obravnavane problematike.

a) Analiza disertacije dr. Simone Kustec Lipicer

Dr. Simona Kustec Lipicer je za potrebe svoje doktorske disertacije z naslovom *»Dileme o poseganju države v civilno družbo: primer državne regulacije na področju dopinga v vrhunskem športu v Sloveniji«* izvedla večje število intervjujev z vrhunskimi športniki, dobitniki olimpijskih kolajn, na katerih je med drugim preverjala dejanske odnose med NAK in različnimi predstavniki skupin, vpletenimi v boj proti doping. V nadaljevanju sledi analiza omenjenih intervjujev oziroma disertacije, na kratko smo podali ugotovitve, ki nam bodo služile kot pomoč pri preverjanju naših hipotez ter, kot smo že omenili, za primerjavo stanja takrat in danes.

Ugotovitev, do katere je Kustec Lipicerjeva (2005) prišla, je, da je prevladujoč odnos med vpletenimi javnopolitičnimi igralci, če ta sploh obstaja, izhodiščno sodelovalen. Na relaciji NAK – OKS–ZŠZ so se potrdili odnosi sodelovanja, podobno sodelovalen je odnos med NAK in MŠŠ. Odnose med NAK in vrhunskimi športniki vpleteni vrednotijo kot formalne, predvsem ko gre za izvajanje doping kontrol, drugače pa zlasti vrhunski športniki govorijo o odsotnosti kakršnekoli oblike odnosov.

V okviru sfere izvajanja javne politike je avtorica prišla do naslednjih zaključkov:³⁷

- problem izvajanja politike je med drugim vezan tudi na relativno nizko finančno podporo, ki jo država namenja boju proti doping;
- nesodelovanje države pri sistemu sankcioniranja vseh tistih javnopolitičnih igralcev, ki so spoznani, da so sodelovali pri razpečevanju, posedovanju ali jemanju nedovoljenih sredstev.

V okviru sfere odnosov pa je Kustec Lipicerjeva (2005) prišla do naslednjih ugotovitev:

- odnosi med NAK kot osrednjo institucijo države in civilnodružbenimi igralci, vpletenimi v izvajanje politike, so praviloma sodelovalni, zaradi

³⁷ Omenjamo le nekatere, relevantne za našo diplomsko nalogo. V celoti si lahko raziskavo in ugotovitve preberete v zgoraj omenjeni disertaciji dr. Kustec Lipicerjeve (2005).

česar ni bilo moč govoriti o dominantnosti v odnosih, kljub temu, da je bilo zaznati tudi nekaj delnih izjem;

- kadar so na dnevnem redu kompleksnejše vsebine o delovanju politike, so odnosi med vpletenimi tudi konfliktni;
- kljub temu, da NAK prevzema osrednjo institucionalno vlogo pri izvajanju politike boja proti dopingu, so zlasti v primeru sankcioniranja odkritih pozitivnih primerov dokončne odločitve v pristojnosti posameznih panožnih športnih zvez; s sankcioniranjem imajo civilnodružbene panožne zveze dominanten položaj, kar kaže na šibkejšo vlogo države pri reševanju problema;
- relativno veliko sožitje med državo in civilno družbo, čeprav poleg že omenjene prevlade civilnodružbenih igralcev na področju sankcioniranja to lahko opazimo tudi pri institucionalizaciji NAK v okviru OKS–ZŠZ;
- državni igralci delujejo v omrežju predvsem zaradi javnega interesa.

Avtorica je iz ugotovljenih javnopolitičnih učinkov izvajanja politike boja proti dopingu v Sloveniji potegnila ločnice, katere aktivnosti bi bilo potrebno narediti v prihodnje, omenjamo le tiste, relevantne za naše diplomsko delo (Kustec Lipicer 2005, 284):

- prepoznane številne ciljne skupine in vsebine, ki jih iščejo in potrebujejo o dopingu, zahtevajo veliko kompleksnejši in multidisciplinaren pristop k izobraževanju in informiranju, kar odpira potrebo po sodelovanju z različnimi strokovnjaki;
- obstoječa organizacijska struktura NAK kaže, da njeno delo, če upoštevamo obsežnost in kompleksnost vsebin, s katerimi se srečuje, ne more z vseh vidikov učinkovito izvesti le en sam človek, ki v komisiji niti nima statusa redno zaposlenega delavca.

V zaključku raziskave je bilo ugotovljeno, da je problem dopinga, po mnenju večine intervjuvanih, kompleksen, širok in težko rešljiv, zaradi česar vse bolj očitno vpliva tudi na širšo javnost. Zaradi tega se praktično vsi vpleteni javnopolitični igralci strinjajo, da je reševanje problema nujno, vendar hkrati niso enotni o tem, kdo je tisti, ki je zmožen problem najbolj učinkovito rešiti in zamejiti ter kakšni naj bi bili najbolj učinkoviti načini njegovega reševanja.

Pokazale so se 4 alternative, ki jih avtorica tudi omenja v svoji disertaciji,³⁸ mi bomo omenili samo dve, in sicer:

- vpeljava posredne zakonodaje na drugih sorodnih področjih, s katero bi država s svojimi institucijami kazensko-pravno urejala tudi problem razpečevanja prepovedanih sredstev v športu;
- pomen usklajenega nadnacionalnega sodelovanja, v katerega naj se enakopravno vključijo tako predstavniki nacionalnih držav kot predstavniki športno civilno družbenih organizacij.

Kaj lahko iz analizirane raziskave prenesemo na našo diplomsko nalogo? Politika boja proti dopingu temelji na odnosih sodelovanja, razen nekaj redkih izjem. Moč med vpletenimi v politiko, torej predvsem med državo in civilno družbo, sloni na sožitju, vendar se je kljub temu izkazala dominantna vloga civilnodružbene sfere. Država je v politiko vključena zaradi zagotavljanja javnega interesa, se pa postavlja vprašanje, ali je ta interes dovolj velik oziroma ali je problematika dopinga tako velika, da bi se država z njo ukvarjala več, kot se. Pomanjkanje interesa se kaže predvsem v majhni finančni podpori države ter v nesodelovanju sankcioniranja vseh tistih javnopolitičnih igralcev, ki so spoznani, da so sodelovali pri razpečevanju, posedovanju ali jemanju nedovoljenih sredstev. Zaradi vsega naštetega ni moč govoriti o centralni vlogi države, prej bi lahko govorili o dominantnosti športne civilno družbene sfere.

Skozi raziskovanje problematike, ki smo ga opravili v diplomski nalogi, smo prišlo do spoznanj, da so se stvari na področju reševanja dopinga v Sloveniji v zadnjem času spremenile oziroma so v fazi spreminjanja. Tako lahko rečemo, da v primerjavi z raziskavo Kustec Lipicerjeve (2005) že lahko govorimo o nekaterih izboljšavah ali vsaj premikih, poskusih narediti nekaj na tem področju. Glede aktivnosti, ki jih je Kustec Lipicerjeva (ibid) predvidela kot potrebne za prihodnje, lahko rečemo, da je viden korak naprej pri informiranju,³⁹ v novem *Pravilniku proti dopingu* (NAK 2008) je predviden spletni portal, kjer bi vsak lahko našel prav vse potrebne informacije o dopingu, o snoveh in postopkih s *Seznamom nedovoljenih snovi in postopkov*, posledicah, ki jih ima doping na

³⁸ Za celoten pregled možnih rešitev glej Kustec Lipicer (2005, 285).

³⁹ Potrebno je omeniti, da se na tej aktivnosti trenutno dela, če bo dejansko zaživela, bomo pa videli v prihodnje.

zdravje, postopkih *kontrole dopinga* in športnikovih pravicah ipd. Torej vse potrebne informacije na enem mestu, česar do sedaj nismo imeli. Poleg tega se predvideva ustanovitev profesionalnega delovnega mesta za področje dopinga, kar bi razbremenilo NAK in omogočilo bolj učinkovito izvajanje politike. Tudi finančna sredstva, namenjena boju proti dopingu, so se v zadnjih letih povečevala, tako s strani države kot civilne družbe.

Kot ena izmed alternativ boljše politike boja proti dopingu je bila omenjena vpeljava posredne zakonodaje, s katero bi država s svojimi institucijami kazensko-pravno urejala tudi problem razpečevanja prepovedanih sredstev v športu, kar se je tudi zgodilo, in sicer z novim *Kazenskim zakonikom* (2008), ki predvideva neposreden kazenski pregon tistih, ki posredujejo prepovedane snovi v športu. Prav tako je bil narejen napredek pri usklajenem nadnacionalnim sodelovanju, saj je Slovenija le ratificirala *Unescovo Mednarodno konvencijo* in se tako zavezala, da bo delovala v skladu z Wadinim *Kodeksom* (2009f).

b) Analiza oddaje Omizje – »Ali smo uspešni v boju proti dopingu?«

V nadaljevanju sledi analiza Omizja z naslovom »Ali smo uspešni v boju proti dopingu?«. ⁴⁰ Na ta način, ko so se javno zbrali najpomembnejši predstavniki državnih, civilnodružbenih igralcev ter športniki in trenerji, se je v javnosti prvič spregovorilo o dopingu, o sistemu njegovega reševanja. Povzeli bomo nekaj ključnih dejstev, ki so bila izpostavljena, in jih poskušali uporabiti pri preverjanju naše hipoteze ter jih primerjali s stanjem, ki vlada na tem področju danes.

Do Omizja na temo dopinga je prišlo predvsem zaradi odkritja takratnega in lahko rečemo, da še sedaj, najbolj odmevnega primera dopinga pri nas, in sicer primer Jolande Čeplak. Poleg omenjenega pa je razprava potekala tudi o sistemu boja proti dopingu v Sloveniji, ali je le-ta uspešen in če ga lahko še

⁴⁰ Omizje je potekalo v živo, na TVS, dne 5. 12. 2007. Sodelovali so dr. Joško Osredkar, predsednik NAK, dr. Tone Jagodic, generalni sekretar OKS–ZŠZ, Simon Starček, takratni direktor Direktorata za šport, dr. Simona Kustec Lipicer, analitičarka protidopinške javne politike, Srdjan Djordjevič, trener, ter Brigita Bukovec, bivša vrhunska športnica. Celotno oddajo si lahko ogledate prek: <http://www.rtvsl.si/play/omizje/ava2.9218708/#Vpr16> (marec 2009).

kako izboljšamo. Osredotočili se bomo na drugi del, ki je relevanten za naše diplomsko delo.

Na vprašanje, kakšen je sistem boja proti dopingu pri nas v primerjavi z ostalimi državami, je Osredkar dejal, da je sistem dober in primerljiv z ostalimi po Evropi, je pa res, da se ga v zadnjem času ne da več izvajati, ker je NAK organizacija, ki deluje prostovoljno. Potrebno je zagotoviti finančno in organizacijsko podporo. Temu je pritrdil tudi Jagodic (2007) kot predstavnik OKS–ZŠZ, ki je mnenja, da NAK dobro deluje, vendar je potrebna organizacijska nadgradnja: »Podprli smo idejo, da se ustanovi agencija kot samostojna pravna oseba s profesionalno zaposlenimi kadri, ki bi se tega lotili na višjem nivoju ali na bolj profesionalni ravni, kot je sedaj NAK. V letu 2008 je predvidenih veliko več sredstev za boj proti dopingu, kar pomeni, da se organiziramo tako, da bodo vse aktivnosti, ki so na tem področju potrebne, še večje.«

Tudi Starček (2007) kot predstavnik države oz. MŠŠ se je strinjal, da je potrebna drugačna organizacija boja proti dopingu: »Država je odgovorna za razvoj športa. Finančna sredstva, ki jih namenjamo NAK, se višajo, kar je resen zametek za ustanovitev institucije, agencije, ki bi bila po vzoru primerov dobre prakse ostalih držav po svetu in bi se tudi na nacionalnem nivoju lotila boja proti temu zlu v športu.«

Svojo vlogo v boju proti dopingu naj bi okrepila država tudi s tem, ko naj bi poskrbela za del, ki govori o preprečevanju, uvozu in preprodaji prepovedanih substanc. Po mnenju Osredkarja (ibid) je potrebno vključiti vse segmente, od carine, policije itd., v sodelovanje in šele tako celostno reševanje lahko doprinese pozitivne učinke politike.

Na vprašanje novinarja, kdaj lahko pričakujemo ustanovitev agencije, je Jagodic (2007) odgovoril: »Ideja in dogovori so že zelo daleč, to, kar je dejal g. Starček, nam vliva upanje, da se bomo lahko tega lotili sorazmerno kmalu, v letu 2008, in če bo volja, lahko to hitro naredimo, kadre imamo. Ne želim pa, da to, kar je bilo do sedaj narejeno, izpade kot zelo šepavo in neprofesionalno, daleč od

tega. Sedaj moramo to le še nadgraditi, podobno, kot delajo tudi v drugih državah.«

Svoj pogled o sistemu boja proti dopingu pa je podala tudi Kustec Lipicerjeva: »Naš sistem je zelo dobro zastavljen, vendar je problem v praksi, ker se stvar ne more izvajati. Ne gre, če je financ malo in če imamo enega človeka, ki s svojimi delegati to počne na prostovoljni bazi. To je neizvedljivo.«

Med vpletenimi igralci je zaznati sodelovalen odnos, strinjanje o večini stvareh, ki bi doprinesle k še boljšemu sistemu reševanja problema dopinga. Vendar, kot bomo videli v nadaljevanju, kljub skupnim stališčem, se rešitev, ki je bila v oddaji predstavljena, ni uresničila.

Govora je bilo o ustanovitvi agencije v letu 2008, sedaj je že leto od tega, agencije pa še nimamo. Še več, to misel so zaenkrat opustili in se odločili, da na OKS–ZŠZ ustanovijo poseben, neodvisen oddelek, kjer bo nekdo profesionalno opravljal administrativno-strokovna dela, pristojen bo za vse v povezavi z dopingom, imel bo vse potrebne informacije in bo povezoval delo vseh, ki so vpleteni v boj proti dopingu (Jagodic 2009). Na vprašanje, zakaj sedaj ne bo agencije, smo dobili odgovor, da so presodili, da taka oblika rešitve zadostuje in da Slovenija zaenkrat še ne potrebuje več kot enega človeka, ki bi se s tem ukvarjal profesionalno. Na tem mestu moramo dodati, da se je v tem obdobju zamenjala tudi vlada, torej obstaja možnost, da niso tako zainteresirani za agencijo, kot je bila prejšnja garnitura. O tem smo povprašali vršilca dolžnosti direktorja Direktorata za šport, ki je dejal: »To drži, ideja o agenciji ni napačna, vendar nam v Nacionalnem programu športa piše, da za področje dopinga skrbi NAK, ki je ustanovljena s strani države in OKS. Tako stanje trenutno imamo do spremembe Nacionalnega programa, ko pa je vse možno« (Rajšter 2009).

Država je poskrbela za problem, ki ga je v oddaji izpostavil Osredkar (2007), in sicer, da je potrebno v reševanje dopinga vključiti tudi ostale segmente, kot so policija, carina, kar je z novim *Kazenskim zakonikom* (2008) sedaj omogočeno.

c) Analiza pridobljenih intervjujev predstavnikov glavnih igralcev, vpletenih v politiko boja proti dopingu

Intervjuje smo izvedli s predstavniki ključnih igralcev politike boja proti dopingu.⁴¹

Glede odnosov med v politiko vpletenimi igralci imajo intervjuvani različna mnenja, od tega, da so odnosi konfliktni, konstruktivno sodelovalni, da poskušajo biti sodelovalni, vendar se včasih spremenijo v tekmovalne, da so odnosi interesno obarvani ter da teh odnosov sploh ni.

»Športna sfera in Ministrstvo za šolstvo in šport poskušata s sodelovanjem, vendar se to sodelovanje občasno spremeni v tekmovalno, čeprav za to ni nobene potrebe, ker bi seveda vsak na svojem področju imel dosti dela.« (Osredkar 2009)

»Po mojem mnenju so interesno obarvani, so v redu, normalno, da ima vsak svoj interes, država svojega, NAK svojega, ..., vendar moramo sodelovati.« (Jagodic 2009)

»Ugotovili smo, da tudi Slovenija ni imuna na to zlo v športu in mislim, da s temi nekaj primeri, ki smo jih imeli, je bilo sodelovanje konstruktivno. Ni prihajalo do nekih razhajanj.« (Rajšter 2009)

Športniki tukaj nimamo neke vloge, mi smo tisti, ki smo kontrolirani. Težko bi pa ocenil, kako sodelujejo ostali, ker imam zelo malo stikov z njimi. Če bi me v zvezi z dopingom kaj zanimalo, bi se jaz osebno obrnil na Atletsko zvezo, na Malovrha. Največ informacij dobimo, ker se je on zelo angažiral in želi dati te informacije naprej. Menim, da na OKS-u niso toliko angažirani, zato dobim na naši zvezi več informacij. (Osovnikar 2009)

Vsi pa se strinjajo, da so odnosi zelo redki ali občasni, kar ni zadovoljivo za nobenega od vpletenih. Sodelovanja ne ocenjujejo kot tesno, aktivno in konstruktivno, temveč bolj kot sodelovanje na bazi uradniškega dogovarjanja. Za najbolj aktivno se je izkazalo, da je sodelovanje NAK z MŠŠ in OKS, športniki imajo stik z NAK samo ob olimpijskem letu in tudi takrat je prisoten občutek, da je NAK pravzaprav OKS–ZŠZ.

⁴¹ Predsednik NAK, generalni sekretar OKS–ZŠZ, vršilec dolžnosti direktorja Direktorata za šport na MŠŠ, predsednik Antidoping komisije Atletske zveze Slovenije ter vrhunski športnik-atlet.

Predstavnik MŠŠ in OKS–ZŠZ se strinjata, da politika boja proti dopingu temelji na načelu partnerstva in sodelovanja, medtem ko se ostali s tem ne strinjajo oziroma vsaj ne v celoti, kar je možno razbrati iz spodnjih izjav.

»Ne, nikakor. Ni res, politika boja proti dopingu temelji na čisto osebnih interesih in interesih ožjih skupin, ki pa so zelo različni.« (Malovrh 2009)

»Predvsem gre za sodelovanje, partnerstvo je oblika, ki bi jo morali vzpostaviti.« (Osredkar 2009)

»Mislim, da OKS ne želi tega spustiti iz svojih rok, da lahko bolj po svoje delajo stvari oziroma da jim kakšnih stvari ni treba delati. To pomeni, da ni partnerskega odnosa.« (Osovníkar 2009)

V nadaljevanju bomo podali ugotovitve, ki sledijo iz zgoraj navedenih analiz, in se nanašajo na kazalnike, opredeljene v začetku diplomskega dela.

a) Centralni javnopolitični igralec

NAK v preučevanem javnopolitičnem omrežju vsekakor nastopa kot centralni igralec, vendar zaradi njegove specifičnosti, ki je soustanovitev skupaj z MŠŠ in OKS–ZŠZ, ne moremo govoriti o individualni centralni vlogi. Kot operativno telo ima najmočnejšo funkcijo, vendar pooblastila izhajajo iz MŠŠ in OKS–ZŠZ. Izpostavili pa bi mnenje športnika, ki vidi NAK kot OKS–ZŠZ in ne kot samostojne institucije.

Jaz NAK občutim kot organ OKS. Moj občutek je, da tukaj OKS še vedno usmerja stvari, ne vem pa, kako je v resnici. S predstavniki NAK se srečamo ob kontrolah v olimpijskih letih. Izročijo nam tudi informativne knjižice, vendar ne vem, če je sploh kdo od njih zraven, ali jih ljudje iz OKS-a posredujejo naprej. Meni so civilnodružbeni igralci v ospredju, jaz države tu zraven sploh ne čutim. Če bi se država bolj vključila, bi se pa mogoče dalo kaj več narediti. (Osovníkar 2009)

b) Moč v javnopolitičnem omrežju

V javnopolitičnem omrežju politike boja proti dopingu se odločitve po mnenju večine sprejemajo z dogovorom, predstavnik nacionalne športne panožne zveze pa je mnenja, da se odločitve sprejemajo z enostranskim odločanjem. Ko

smo jih prosili, naj ocenijo moč posameznih igralcev na lestvici od 1 do 5, kjer 5 pomeni najmočnejši igralec in 1 najšibkejši, prav tako nismo dobili enotnega mnenja. Formalno ima največjo moč NAK, vendar zaradi obeh soustanoviteljev in organizacijske odvisnosti od OKS–ZŠZ lahko rečemo, da imata največ vpliva na politiko boja proti dopingu prav MŠŠ in OKS–ZŠZ. Znotraj te relacije se intervjuvani predstavnik države in OKS–ZŠZ čuti kot enakovreden partner, medtem ko se ostali nagibajo k premoči civilnodružbenega igralca. Želeli smo ugotoviti, ali obstaja igralec z več viri, in smo prišli do zaključka, da NAK poseduje znanje, informacije, OKS–ZŠZ skrbi za kadrovske in tehnično podporo, medtem ko ima finance MŠŠ, zaradi česar ga lahko štejemo za močnejšega igralca, kar je razvidno tudi v spodnjih izjavah.

»NAK ima znanje, informacije, je pa podhranjen v tehničnem in kadrovskem vidiku, MŠŠ pa je tisti, ki financira in na ta način lahko nastopa kot močnejši partner, s tem, da ni kadrovske in z znanjem usposobljen za izvajanje teh programov.« (Osredkar 2009)

»Finance se zagotavljajo iz javnih virov, torej od države in fundacije. Logično je, da država to daje, ostali samo pomagamo s finančnega vidika ter prispevamo strokovno znanje, delo, torej kadrovske vire. Torej država prispeva finančne vire, ostali viri pa se dopolnjujejo z viri iz civilne sfere.« (Jagodic 2009)

Vpliv oziroma moč države smo zaznali pri (ne)ustanavljanju agencije, saj je odločitev praktično že padla, vsi so bili in so še vedno zainteresirani za tako reševanje problema dopinga, vendar ima (očitno) končno besedo država, ki je dejala, da do spremembe Nacionalnega programa agencije ne bo.

c) Interesi javnopolitičnih igralcev

Pri ugotavljanju, ali v politiki boja proti dopingu obstaja skupni interes vseh vpletenih, smo prišli do spoznanja, da vsi sodelujejo znotraj omrežja s skupnim končnim ciljem, na poti do tega cilja pa se interesi razlikujejo glede na institucijo, iz katere prihajajo.

»Interes vseh je enak, le nekateri so za različne modele, kako postaviti financiranje programov.« (Osredkar 2009)

»Normalno je, da ima vsak svoj interes, država svojega, NAK svojega, ..., vendar moramo sodelovati. To je tako kot v vsakem drugem procesu. Na koncu

nek skupni cilj obstaja, ker se vsi zavedamo, da če to pade, če šport izgubi svojo vrednost, nismo nič naredili. In na koncu se moramo temu podvreči.« (Jagodić 2009)

Jaz mislim, da ja, čeprav vsak od teh igralcev, se vidi v svoji zgodbi. Vsak po svoje na nek način pogreša svoj kamenček v mozaiku. Zvezam mogoče ni všeč kaj, kar na NAK ni urejeno ali da bi se dalo bolje urediti. NAK seveda ni všeč, da še vse zveze nimajo disciplinskih komisij in tako naprej. Skratka ta proces na nek način traja in bo trajal, tako kot se substance in postopki spreminjajo, se tudi sam proces spreminja. (Rajšter 2009)

»Morate vedeti, da so tukaj na drugi strani tudi drugačni interesi, denar, slava, rezultat, čast in tako naprej.« (Malovrh 2009)

Kljub temu, da obstajajo različni interesi, pa na splošno o konfliktnosti interesov ne moremo govoriti oziroma jih igralci ne zaznajo, z izjemo predsednika Antidopinške komisije AZS, ki meni, da le-ti interesi obstajajo, da igra tu pomembno vlogo denar in osebno koristoljubje.

6 VELJAVNOST HIPOTEZ

V diplomski nalogi smo postavili hipotezo, da **»globalna politika boja proti dopingu sloni na osnovi načel partnerstva in sodelovanja vseh vpletenih igralcev«**. Sodelovanje med civilnodružbenimi in državnimi igralci je ključnega pomena za uspešno oblikovanje in izvajanje politike. Na podlagi objektivne analize, ki je zajemala pregled formalno pravnih aktov, ter subjektivne zaznave, ki smo jo pridobili z opravljenim intervjujem, lahko hipotezo potrdimo z zadržkom, saj izkušnje intervjuvanih postavljene hipoteze ne potrjujejo v celoti. Vsi ključni javnopolitični igralci iz športne in državne sfere na nacionalni ravni sodelujejo pogosto, aktivno in konstruktivno. Odnosi so enakovredni in prav vsak javnopolitični igralec, vpleten v politiko boja proti dopingu, naj bi bil pomemben za doseg cilja. Sodeč po objektivni analizi se načelo partnerstva in sodelovanja izraža znotraj ključne organizacije Wada, ki je unikatno partnerstvo med športnimi organizacijami in vladami sveta. To partnerstvo služi kot ojačevalna sila kombinacije in dopolnjevanja športnih in vladnih virov in se izraža v koordiniranem ter kohezivnem pristopu k boju proti dopingu. Poudarja,

da če želimo šport uspešno rešiti te sodobne kuge (dopinga), ima prav vsakdo pomembno vlogo v tem prizadevanju.

Kot smo že omenili, pa slika, ki smo jo pridobili na podlagi subjektivne zaznave in izkušenj intervjuvanih, le ni tako čista, saj je bilo moč zaznati nekaj navzkrižij interesov. Znotraj Wade ima veliko moč MOK, ki zaradi razpoložljivosti virov in večje moči tudi izkoristi možnost vplivanja na druge igralce. V njegovo korist pa govorijo tudi dejstva, kot so stalnost delovanja, izkušnje, formalno določene funkcije in pristojnosti, ter dejstvo, da je MOK pobudnik nastanka Wade. Kljub temu in mnenju intervjuvanih, da politika temelji na načelu partnerstva in sodelovanja, se najdejo izjeme, ko temu ni tako. Vendar je že to, da se na tem področju nekaj dogaja, zelo pozitivno, ker prej niti ni bilo mogoče govoriti o skupni politiki boja proti dopingu v takšnem obsegu (Verovnik 2009).

Z naslednjima podhipotezama smo želeli dodatno preveriti našo glavno hipotezo. Prvo podhipotezo, ki pravi: **»Ključni igralci v javnopolitičnem omrežju imajo v globalni politiki boja proti dopingu skupne interese«**, lahko potrdimo z zadržkom. Javnopolitična omrežja so prostor za doseganje kompromisov med različnimi interesi. Glede na popolno skladnost končnega cilja so formalno interesi posameznih igralcev skupni, v praksi pa je moč zaslediti tudi zasledovanje drugačnih interesov, kar se je izkazalo pri volitvah za novega predsednika Wade.

Drugo podhipotezo, ki se glasi: **»V javnopolitičnem omrežju globalne politike boja proti dopingu je moč enakomerno porazdeljena, zato nihče od igralcev nima centralne vloge«**, lahko potrdimo, vendar prav tako z zadržkom. V sodobni družbi je moč največkrat odvisna od finančnih virov. Tisti, ki ima največ finančnih sredstev, ima tudi največjo moč odločanja. V politiko boja proti dopingu civilnodružbeni igralci sicer prispevajo popolnoma enak finančni delež kot državni igralci, zelo pomemben vir so tudi informacije, ki pa naj bi s tako zastavljeno politiko bile enako dostopne vsem, toda v sekundarni analizi smo ugotovili, da je v praksi določen igralec poskušal uveljaviti svojo premoč. Iz tega sledi, da tudi centralnost formalno ne obstaja, neformalno pa niti vleče MOK. Sicer je Wada osrednja institucija, vendar zaradi njene sestave, ki je enakomerno porazdeljena med civilnodružbene in državne igralce, ne moremo

govoriti o individualni centralni vlogi, saj ima (vsaj formalno) prav vsak enake možnosti vplivanja in odločanja. MOK, mednarodne zveze in ostali predstavniki športne sfere imajo tradicijo, znanje in delno tudi finančne vire, ki pomembno doprinesejo k reševanju problema dopinga, medtem ko so države tisti vezni člen, ki celotnemu reševanju dajo širino in obligacijo. Doping je postal javnopolitični problem (premik iz zasebnega v javno), kjer je vloga države skrb za javni interes – zdravje državljanov. Torej obe sferi igralcev pomembno doprinašata k reševanju problema, vendar v končni fazi je civilnodružbeni igralec, konkretno MOK, igralec z močjo in končni odločevalec.

V diplomski nalogi smo si postavili in preverjali še drugo hipotezo, ki se glasi, da **»v Sloveniji politika boja proti dopingu, v nasprotju z globalno politiko, ne sloni na osnovi načel partnerstva in sodelovanja vseh vpletenih igralcev«**. Na podlagi analize intervjujev, že obstoječih raziskav in medijskega poročanja jo lahko potrdimo z zadržkom. Partnerstvo je posebna, bolj poglobljena oblika sodelovanja, ki bi jo bilo potrebno še vzpostaviti. Tudi formalni viri ne vključujejo partnerstva kot oblike sodelovanja. Zaznati je tudi izključevanje igralcev iz te politike, in sicer nacionalnih panožnih športnih zvez ter samih športnikov, ki nimajo prav nobenega vpliva v tem boju. Ne moremo pa govoriti, da ni prav nobenega sodelovanja med igralci. Sodelovanje z rahlimi variacijami obstaja, predvsem je to na ravni MŠŠ in OKS–ZŠZ ter na ravni športne zveze in športnikov. Vendar to ne zadostuje, da bi politiko boja proti dopingu opisali kot politiko, ki poteka na načelu partnerstva in sodelovanja. Pomembna in kot pozitivna se nam zdi predvsem želja po krepitvi tega sodelovanja tudi z bolj pogostimi srečanji, ki so jo izrazili vsi intervjuvani.

Z naslednjima podhipotezama smo želeli dodatno preveriti našo glavno hipotezo. Pri prvi podhipotezi, ki pravi: **»Ključni igralci v javnopolitičnem omrežju politike boja proti dopingu nimajo skupnih interesov ter kaže se pomanjkanje interesa države.«**, lahko prvi del potrdimo, ker sicer obstaja skupni cilj, vendar je na poti do njegove uresničitve zaznati parcialne interese vseh vpletenih igralcev. Drugi del hipoteze pa lahko zavrnemo, saj država kaže interes, to se vidi v zadnjem letu z večjim finančnim vložkom, namenjenim problematiki dopinga, in sprejetjem novega Kazenskega zakonika. V primeru

ustanovitve agencije tega interesa vsaj trenutno nima, kar pa lahko smatramo kot nedelovanje, v ozadju katerega se kaže določen interes.

Drugo podhipotezo, ki se glasi: **»V javnopolitičnem omrežju politike boja proti dopingu je moč neenakomerno porazdeljena med igralce, zato je med njimi zaznati centralno vlogo.«**, lahko v celoti potrdimo. Moč je v celoti razporejena med samo dva igralca, in sicer med MŠŠ in OKS–ZŠZ, ostali vpleteni v to omrežje nimajo prav nobene moči pri oblikovanju in izvajanju politike boja proti dopingu. Iz tega sledi, da imata najmočnejša igralca tudi centralno vlogo v javnopolitičnem omrežju. Centralnost države je moč zaznati predvsem pri oblikovanju politike (koliko finančnih sredstev bo namenjeno za reševanje problematike, Kazenski zakonik je bil narejen izključno na ravni države, brez posvetovanja z OKS–ZŠZ), medtem ko se centralna vloga OKS–ZŠZ izraža v izvajanju te politike (doping kontrole, stik in sodelovanje z ostalimi igralci, vpletenimi v to omrežje).

7 SKLEP

V diplomskem delu smo obravnavali politiko boja proti dopingu. Osredotočili smo se na globalno in nacionalno raven, primer Slovenije. V okviru tega nas je zanimalo, ali politika boja proti dopingu sloni na načelu partnerstva in sodelovanja. Pri iskanju odgovorov smo uporabili koncept javnopolitičnih omrežij, ki je eden izmed najobetavnejših pristopov v sodobni politologiji in se uporablja pri razlagi medsebojnih razmerij med igralci v procesu oblikovanja in izvajanja javnih politik (Fink Hafner 1998, 816). Analizirali smo odnose med ključnimi javnopolitičnimi igralci v omrežju na obeh ravneh. Z namenom lažje potrditve ali zavrnitve glavnih raziskovalnih vprašanj pa smo se podrobneje osredotočili, znotraj strukture odnosov, na kazalnike moči, centralnosti in interesa, ki (ne)obstajajo med javnopolitičnimi igralci.

S teoretičnega vidika je na globalni ravni moč enakomerno porazdeljena med civilnodružbene in državne igralce, ki delujejo znotraj Wade kot centralne institucije, ki oblikuje in izvaja politiko, vendar zaradi njene sestave ne moremo govoriti o individualni centralnosti. Tudi interes vseh vpletenih je formalno enak,

vsi zasledujejo skupen cilj. V empiričnem smislu pa rezultati subjektivne zaznave pokažejo, da kljub formalni enakosti vseh igralcev prevladuje civilnodružbeni igralec, konkretno MOK, saj razpolaga z močnimi viri (finance, informacije), je pobudnik nastanka Wade ter je najmočnejša športna svetovna organizacija z izkušnjami in tradicijo. Vse to mu omogoča vpliv ter lobiranje pri ostalih igralcih, sicer pod formalno pretvezo enakosti in sodelovanja vseh. Zato smo prvo hipotezo potrdili z zadržkom.

Pri drugem raziskovalnem vprašanju pa smo trdili, da v primerjavi z globalno politiko le-ta v Sloveniji ne sloni na načelu partnerstva in sodelovanja. Prav tako smo uporabili iste kazalnike za iskanje odgovora. Naše ugotovitve, zaradi narave problema, ki nam je v prvi vrsti omogočil lažje raziskovanje, kot drugo pa v formalnih virih ni zaslediti veliko o odnosih, smo temeljili predvsem na analizi obstoječih raziskav ter subjektivni zaznavi, ki smo jo pridobili z intervjuji. Ugotovili smo, da imajo javnopolitični igralci različne interese kljub istemu cilju. Država kot eden glavnih igralcev se je izkazala s povečanim interesom v primerjavi s preteklostjo. Moč je v celoti razporejena med dva igralca, in sicer državo in OKS–ZŠZ, torej lahko govorimo o neenakomerni razporeditvi moči. Iz tega sledi, da imata ista igralca tudi centralno vlogo. Rezultat raziskave je, da smo našo drugo hipotezo prav tako potrdili z zadržkom, saj obstaja neko formalno sodelovanje med vsemi vpletenimi, vendar še zdaleč ne na zadovoljivi ravni, medtem ko o partnerstvu nikakor ne moremo govoriti.

Empirične ugotovitve želimo povezati še s teorijo, predstavljeno na začetku diplomske naloge. Z vidika tipologizacije javnopolitičnih omrežij (Rhodes in Marsh v Kustec Lipicer 1999) lahko govorimo o odnosih, ki vsebujejo elemente omrežja, imenovanega policy skupnost.

Za konec bi radi poudarili, da so se kljub našim ugotovitvam, ki v Sloveniji ne kažejo ravno dobre slike o reševanju dopinga, stvari na tem področju, v primerjavi s preteklostjo, začele spreminjati in premikati na bolje. Država je le pokazala interes za ta problem s povečanimi finančnimi sredstvi ter s tem, da je omogočila kazenski pregon za preprodajalce prepovedanih snovi v športu. S civilnodružbenim igralcem (OKS–ZŠZ) že več in dobro sodeluje, sedaj bi bilo

potrebno vključiti le še ostale igralce, ki prav tako lahko pomembno pripomorejo k še bolj učinkovitemu boju proti dopingu. Slovenija ima dober zgled na globalni ravni, sistem, ki je dobro zastavljen, bi bilo potrebno le prenesti v naše okolje.

8 LITERATURA

Anderson, E. James. 1997. *Public policymaking : an introduction*. Boston, New York: Houghton Mifflin.

Andolšek, Stanislav. 2003. *Družbeni odnos kot proces (iz)menjave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Andonova, B. Liliana. 2005. *The Rise of Public-Private Partnership in Global Governance*. Dostopno prek: http://web.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2005/papers/andonova_bc2005.pdf (11. februar 2009).

Bajec, Anton. 1995. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Baylis, John in Steve Smith. 2007. *Globalizacija svetovne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Bergant Rakočević, Vesna. 2002. WADA: še en poskus v boju proti dopingu v športu. *Pravna praksa* 21 (33-34): 34-35.

--- 2003. CAS – športno razsodišče. *Pravna praksa* 22 (15-16): 40-41.

Bibič, Adolf. 1981. *Interesi in politika*. Ljubljana: Delavska enotnost.

Börzel, Tanja. 1997. What's So Special About Policy Networks? – An Exploration of the Concept and Its Usefulness in Studying European Governance. *European Integration online Papers* (EIoP) (1)16: 1-28. Dostopno prek: <http://eiop.or.at/eiop.or.at/eiop/texte/1997-016a.htm> (12. april 2008).

Cahn, M. Alan in Stella Z. Theodoulou. 1995. *Public policy: the essential readings*. Englewood Cliffs (N.J): Prentice Hall.

Daugbjerg, Carsten. 1998. *Policy networks under pressure: pollution control, policy reform and the power of farmers*. Bookfield, Singapore, Sydney: Ashgate Publishing.

De-Rose, H. Eduardo. 2008. Doping in Athletes. *Clinics in sports medicine* 27 (1): 107-130.

Dowding, Keith. 1995. Model or Metaphor? A Critical Review of the Policy Network Approach. *Political Studies* (43): 136-158.

Dunn, N. William. 1994. *Public Policy analysis: an introduction*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Dye, R. Tomas. 1995. *Understanding public policy*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

EU. 2007. *Bela knjiga o športu*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/sport/whitepaper_sl.pdf (16. februar 2009).

Fink Hafner, Danica. 1998. (Pre)oblikovanje policy omrežij v kontekstu demokratičnega prehoda – slovenski primer. *Teorija in praksa* 35 (5): 830-849.

--- 2002. Znanost o javnih politikah in za javne politike. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 7-28. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Giddens, Anthony. 1989. *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Girginov, Vassil, Jim Parry in Milan Hosta, ur. 2005. *Olimpijske igre: študijski vodnik po razvoju modernih OI*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Grdešič, Ivan. 1995. *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.

Heidenheimer, J. Arnold, Hugh Heclo in Carolyn T. Adams, ur. 1990. *Comparative public policy: the politics of social choice in America, Europe and Japan*. New York: St. Martin's Press.

Houlihan, Barrie. 2002. *Dying to win. Doping in sport and the development of anti-doping policy*. Council of Europe Publishing.

Jagodic, Tone. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 12. Marec.

Jordan, Grant in Klaus Schubert. 1992. A Preliminary Ordering of Policy Network Labels. *European Journal of Political Research* 21: 7-27.

Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ-1). Ur.l.RS 55/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=86833> (9. januar 2009).

Kotar, Mirjam. 2002. Država kot javnopolitični igralec. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 49-66. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krašovec, Alenka. 2002. *Oblikovanje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kustec, Simona. 1999. *Teorija policy omrežij: primer slovenskih telekomunikacij*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2002a. Javnopolitična omrežja. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 67-81. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005. *Dileme o poseganju države v civilno družbo: primer državne regulacije na področju dopinga v vrhunskem športu v Sloveniji*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2006a. *Poseganje države v civilno družbo: javnopolitična perspektiva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2006b. Vloge javnopolitičnih igralcev na globalnih ravneh delovanja – primer politike boja proti dopingu v športu. V *Demokracija v globalizaciji in globalizacija v demokraciji*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 211-230. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2007. *Cena uspeha: evalvacijska analiza javne politike boja proti dopingu v vrhunskem športu v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kustec Lipicer, Simona in Damjan Lajh. 2002. Proces oblikovanja dnevnega reda. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 29-45. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lukšič, Igor. 2002. Interes: konceptualizacija pojmov. *Teorija in praksa* 39 (4): 509-522. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20024LUKSIC.PDF> (5. maj 2008).

Malena, Carmen. 2004. *Strategic partnership: Challenges and best practices in the management and governance of multi-stakeholder partnership involving UN and civil society actor*. Dostopno prek: http://www.un.org/reform/civilsociety/pdfs/pocantico_booklet.pdf (11. februar 2009).

Malovrh, Tadej. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 6. marec.

Mandič, Srna. 1998. Stanovanjska politika in policy omrežje. *Teorija in praksa* 35 (5): 895-917.

Marsh, David in Martin J. Smith. 2001. There is More than One Way to do Political Science: on Different Ways to Study Policy Network. *Political Studies* 49 (3): 528-541. Dostopno prek: <http://firstsearch.oclc.org/dbname=ECO;journal=03044130;screen=info;done=referer;FSIP> (4. maj 2008).

Massing, Peter. 1995. Interesse. V *Lexikon der Politik. Band 1. Politische Theorien*, ur. Dieter Nohlen in Rainer-Olaf Schultze, 217-218. München: C.H. Beck Verlag.

McGrew, Anthony in Paul Lewis. 1992. *Global Politics*. Polity Press: Cambridge.

McQuaid, Ronald. 2000. The Theory of Partnership: Why Partnership? V *Public –Private Partnership: Theory and Practice in International Perspective*, ur. Stephen P. Osborne, 9-35. Routledge. Dostopno prek: <http://books.google.com/books?id=HxI0MFJCHogC&pg=PA9&dq=McQuaid+2000+the+theory+of+partnership&hl=sl#PPAA11,M1> (11. februar 2009).

MOK. 2000. *Olympic Movement of Antidoping Code*. Dostopno prek: http://www.medycynasportowa.pl/download/doping_code_e.pdf (15. december 2008).

--- (2008): *Olympic movement*. Dostopno prek: http://www.olympic.org/uk/news/olympic_news/full_story_uk.asp?id=2397 (28. oktober 2008).

MŠŠ. 2008. *Letni program športa v Republiki Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/sport/ (15. december 2008).

Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS). Ur.l. RS 24/2000 (17. marec 2000).

NAK. 1996a. *Ustanovitveni akt Nacionalne antidoping komisije*. Ljubljana: Olimpijski komite Slovenije-Združenje športnih zvez in Ministrstvo za šolstvo za šport.

--- 1996b. *Pravilnik o doping kontroli in kontroli spola*. Ljubljana: Olimpijski komite Slovenije-Združenje športnih zvez in Ministrstvo za šolstvo za šport.

--- 2008. *Pravilnik proti dopingu Nacionalne antidoping komisije*. Dostopno prek: <http://www.amzs-sport.com/strani/pravilniki/2009/01a=pravilnik-protidoping.pdf> (13. februar 2009).

Nisbet, A. Robert. 1968. Cooperation. V *International Encyclopedia of the Social Sciences*, ur. David L. Sills, 384-390. New York: The macmillian Company&The Free Press.

Nohlen, Dieter, Rainer-Olaf Schultze in Suzanne S. Schuttemeyer. 1998. *Lexikon der Politik. Band 7. Politische Begriffe*. München: C.B. Beck Verlag.

North, C. Robert. 1968. Conflict: political aspect. V *International Encyclopedia of the Social Sciences*, ur. David L. Sills, 226-231. New York: The macmillian Company&The Free Press.

OKS-ZŠZ. 2009a. *Zgodovina OKS*. Dostopno prek: <http://www.olympic.si/index.php?id=131> (6. februar 2009).

--- 2009b. *Pravila Olimpijskega komiteja Slovenije- Združenje športnih zvez*. Dostopno prek: <http://www.olympic.si/index.php?id=126> (4. marec 2009).

TV Slovenija, 1. program. 2007. *Omizje: Smo uspešni v boju proti dopingu?* Ljubljana, 5. december. Dostopno prek: <http://www.rtvsl.si/play/omizje/ava2.9218708/#Vpr16> (7. marec 2009).

Osovnikar, Matic. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 30. marec.

Osredkar, Joško. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. marec.

Pal, Leslie. 1987. *Public Policy analysis*. Toronto, New York, London, Sydney in Auckland: Methuen.

Parsons, Wayn. 1999. *Public Policy analysis: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*. Cheltenham, Nordhampton: Edward Elgar.

Peterson, John. 2003. Policy Networks. *Political Science Series* 90: 1-20. Dostopno prek: http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_90.pdf (19. januar 2008).

Planet. 2008. *Končno kazenski pregon za posredovalce prepovedanih snovi slovenskim športnikom*. Dostopno prek: <http://www.planet.si> (29. november 2008).

Rajšter, Marko. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 9. marec.

Richter, Judith. 2004. *Public-Private Partnership for Health: A trend with no alternatives?* Dostopno prek: <http://www.gifa.org/files/jrichter.pdf> (15. februar 2009).

Scholte, Jan Aart. 2000. *Globalization: A critical Introduction*. Basingtoke, London: Macmillian, New York: St. Martin's Press.

SE. *Council of Europe*. Dostopno prek: <http://www.coe.int/> (27. november 2008).

--- 1989. *Anti-doping Convention*. Dostopno prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=135&CM=8&DF=25%2F09%2F01&CL=ENG> (14. december 2008).

--- 2008. *Fights against doping*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Doping/Default_en.asp (9. junij 2008).

Skok, Nataša. 2007. *Struktura odnosov med igralci v javnopolitičnem omrežju: primer širjenja golf igrišča na zavarovanem območju javnega zavoda Kobilarna Lipica*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Toš, Niko in Mitja Hafner-Fink. 1998. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

UNESCO. 2009. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Dostopno prek: <http://www.unesco.org/en/antidoping> (2. april).

Van Waarden, Frans. 1992. Dimensions and Types of Policy Networks. *European Journal of Political Research* 21(1-2): 29-52.

Verovnik, Zoran. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 5. marec.

WADA. *World antidoping agency*. Dostopno prek: <http://www.wada-ama.org/en/> (10. oktober 2008).

--- 2003. *Copenhagen Declaration on Antidoping in Sport*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/copenhagen_en.pdf (4. november 2008).

--- 2008a. *Global Anti-doping Organization Chart*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/global_anti_doping_chart_en.pdf (2. december 2008).

--- 2008b. *A Greater Resolve, a Stronger Code*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/greater_resolve_2008_en.pdf (9. november 2008).

--- 2008c. *Unesova mednarodna konvencija proti dopingu v športu*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/UNESCO_Convention.pdf (2. december 2008).

--- 2008d. *Education Programs*. Dostopno prek: <http://www.wada-ama.org/en/dynamic.ch2?pageCategory.id=501> (9. november 2008).

--- 2009a. *Wada at a Glance*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/WADA_glance.pdf (10. december 2008).

--- 2009b. *Antidoping development*. Dostopno prek: <http://www.wada-ama.org/en/dynamic.ch2?pageCategory.id=438> (6. januar 2009).

--- 2009c. *2007 Statistics Reported by Accredited Laboratories*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/labstats_QR_2007_En.pdf (6. januar 2009).

--- 2009d. *Athlete Outreach*. Dostopno prek: <http://www.wada-ama.org/en/dynamic.ch2?pageCategory.id=263> (22. februar 2009).

--- 2009e. *Interpol and World Anti-Doping Agency Join Forces to Fight Sports Cheats*. Dostopno prek: <http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/interpol.pdf> (22. februar 2009).

--- 2009f. *World Anti-doping code*. Dostopno prek: http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/code_v2009_En.pdf (23. februar 2009).

Zakon o športu. Ur. l. RS 22/1998. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=24407> (1. marec 2009).

PRILOGA A

Vprašanja, ki so bila zastavljena na intervjujih.⁴² Intervjuvani so odgovarjali na vprašanja, smiselna glede na njihovo vlogo, ki jo imajo kot predstavniki skupin javnopolitičnih igralcev.

1. Kako ocenjujete trenutno obstoječo politiko boja proti dopingu v športu na globalni/slovenski ravni in njene učinke?
2. Kateri so po vašem mnenju ključni igralci, vpleteni v globalno/slovensko politiko boja proti dopingu?
3. Kateri odnosi med vsemi vpletenimi igralci prevladujejo po vašem mnenju (sodelovalni, tekmovalni, konfliktni)? Obrazložite.
4. Kako pogosti so ti odnosi (št. srečanj, sestankov)? Zelo pogosti/pogosti/občasni/redki/zelo redki?

⁴² Izvirni avdio posnetki intervjujev v digitalni obliki so na voljo pri avtorici diplomskega dela.

5. Ali ocenjujete, da je sodelovanje med igralci tesno, aktivno in konstruktivno ali ne?
6. Na kakšen način se sprejemajo odločitve (s konsenzom, z dogovorom, z večinskim odločanjem, z enostranskim odločanjem)?
7. Ali se po vašem mnenju zagovarjajo skupni interesi ali prihaja do nasprotij interesov ali ne? Če da, med katerimi igralci in glede katerih vprašanj?
8. Ali imate s katerim od igralcev različne, celo konfliktne interese, ali ne? Če da, s katerim?
9. S katerim igralcem najbolj aktivno sodelujete in zakaj?
10. Kako bi ocenili moč posameznih igralcev na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni nemočen igralec, 5 pa zelo močen?
 - a) *MOK*
 - b) *NOK*
 - c) *vlade oz. države*
 - d) *nacionalne antidoping organizacije*
 - e) *športniki, spremljajoče osebe*
11. Ali obstaja centralni igralec, preko katerega potekajo vse komunikacije, ali ne? Če da, kateri?
12. Ali obstaja igralec, ki razpolaga z bistveno več viri v primerjavi z ostalimi (znanje, informacije, finančni, kadrovski, tehnični viri)?
13. Ali so po vašem mnenju civilnodružbeni igralci enakovreden partner nasproti državnim ali ne?
14. Ali kadarkoli prihaja do izključevanja določenih igralcev iz politike boja proti doping (pri izvajanju, nadzoru, izobraževanju, informiranju, ...) ali ne? Če da, kateri?
15. Ali imate dovolj informacij, kaj dela Wada/NAK, ali ne?
16. Ali ste neposredno že imeli stike s predstavniki NAK ali ne?
17. Katera institucija vam osebno posreduje največ informacij o problematiki jemanja nedovoljenih sredstev in poživil?

18. Ali ocenjujete, da izvajanje globalne/slovenske politike boja proti dopingu temelji na načelu partnerstva in sodelovanja, ali ne?
19. Nov Pravilnik proti dopingu Nacionalne antidoping komisije je bil sprejet praktično čez noč, če upoštevamo, da je bil predlog spremenjenega prvega pravilnika iz leta 1996 podan že leta 2004 in le-ta ni bil sprejet. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi gledate na to?
20. Kaj je Slovenija pridobila s sprejetjem novega Pravilnika oziroma kaj so njegove prednosti, izboljšave po vašem mnenju?
21. Novembra 2008 je bil sprejet nov Kazenski zakonik. Kaj po vašem mnenju to predstavlja za boj proti dopingu pri nas? In kaj je po vašem mnenju botrovalo za njegov sprejem?
22. Zakaj po vašem mnenju o novem Pravilniku in Kazenskem zakoniku ni veliko govora v javnosti, saj konec koncev to samo pozitivno pripomore k politiki boja proti dopingu?
23. Na kakšen način bi se po vašem mnenju problematiko dopinga dalo najbolje rešiti oziroma še izboljšati?
24. Kdo, katera institucija bi po vašem mnenju morala skrbeti za nadzor nad jemanjem nedovoljenih poživil in sredstev v športu v Sloveniji in zakaj?
25. Kako velik se vam zdi problem dopinga v Sloveniji v primerjavi s tem problemom v svetu?
26. V novem Pravilniku proti dopingu NAK se omenja uradni spletni portal, ki naj bi nudil sveže in točne informacije o dopingu, vendar portala še ni. Zakaj je temu tako in kdaj računate, da bo vzpostavljen?
27. Ali se v bližnji prihodnosti načrtuje sprememba Nacionalnega programa v športu, glede na to, da se problematika dopinga nanaša še na Konvencijo Sveta Evrope in Medicinski kodeks MOK, ni pa omenjena ratificirana Unescova Mednarodna konvencija ter Wadin Kodeks, ki sta sedaj temeljna dokumenta, na katerih sloni boj proti dopingu?
28. Ali imate dovolj informacij, kaj dela Nacionalna antidoping komisija, ali ne?
29. Ali ste do sedaj že imeli kakšne izkušnje s problematiko jemanja nedovoljenih poživil in sredstev ali ne? Kakšne so te izkušnje?

30. Ali ste seznanjeni z novim Pravilnikom proti dopingu NAK ter sprejetjem novega Kazenskega zakonika ali ne? Kaj menite o tem?
31. Kakšen vpliv ima po vašem mnenju Kazenski zakonik, novi Pravilnik in Wada?